

Kodolányi János Főiskola

Nemzetközi és Felnőttképzési Központ

A ViTT® módszer bevezetése iskolámban

Szakdolgozat

Konzulens: Ábrahám Norbert

Készítette: Orosz Attila

Közoktatási vezető és

pedagógus szakvizsga

Budapest

2014

Tartalom

Előszó.....	4
Bevezetés.....	5
I. A PBIS (Positive Behavior Intervention and Support) elméleti háttere.....	6
I.1. Oregontól Szomorig. A PBIS nemzetközi és hazai története.....	6
I.2. Az SWPBS (School-Wide Positive Behavior Support) fogalmi meghatározása.....	8
I.3. Filozófiai, pedagógiai háttér.....	9
I.4. Az elnevezésben szereplő fogalmak tartalma.....	11
1.4.1. School-Wide.....	11
1.4.2. Positive.....	13
1.4.3. Behavior support.....	14
I.5. Hogyan működik a ViTT®?.....	15
I.5.1. Mátrix.....	16
I.5.2. Oktatás, a Viselkedés Támogató Tanítása.....	16
I.5.3. Dicséret, jutalmazás.....	17
I.5.4. A helytelen viselkedés kezelése.....	17
I.5.5. Adatkezelés.....	19
II. A ViTT® a gyakorlatban.....	21
II.1. A módszer bevezetése iskolánkban.....	21
II.2. Honnan indultunk?.....	23
II.2.1. Kényszerpályán.....	23
II.2.2. Szülők.....	24
II.2.3. Fegyelmezés.....	25
II.2.4. Iskolai klíma.....	26
II.2.5. A pedagógus, mint kulcsszereplő.....	27
II.2.6. Amiben bízhatunk.....	29
II.3. A ViTT® hatásainak vizsgálata a tanárok és a diákok körében.....	30
II.3.1. A diákok véleménye a ViTT®-ről.....	30
II.3.1.1. A kutatás célja.....	30
II.3.1.2. Eszközök, rendszerek.....	30
II.3.1.3. Minta.....	31
II.3.1.4. A kérdőívek elemzése.....	31

II.3.1.5. Osztályfőnöki óra.....	35
II.3.2. A tantestület véleménye.....	36
II.3.2.1. A kutatás célja.....	36
II.3.2.2. Eszközök, módszerek.....	36
II.3.2.3. Minta.....	37
II.3.2.4. A kérdőív eredményeinek elemzése.....	38
II.3.3. A szép kártya alkalmazásának egy hónapos tapasztalatai.....	44
II.4. A bevezetés tapasztalatai más iskoláknak, segítségül.....	46
III. Összegzés.....	48
Felhasznált szakirodalom.....	50

Előszó: „LÉPÉSBEN, HALKAN”

Amikor 1989-ben megkezdte működését Szomoron az önálló nyolc osztályos általános iskola, szűk folyosóján a fenti tábla fogadta a diákokat, s ez így is maradt még jó pár évig. Frissen összeverbuvált tantestületünk pályakezdő, vagy néhány éve tanító fiatal pedagógusokból állt, csapatunk élén egy ötvenen túli igazgatóval. Ízig-vérig iskolai ember volt, de mi, világmegváltó lelkületű zabolátlan fiatalokként, gyanakodva és némileg értetlenkedve fogadtuk vezetőnk rendre való törekvését, szabályközpontúságát, következetességét, precizitását, mérhetetlen szakmai tapasztalatát. Hasonlóan viszonyultunk a kis táblához is. Lépésben? Halkan? Mi ez? Kaszárnya? Ugyan már! Engedjük szabadjára az egyéniséget! Pokolba a kötöttségekkel! (Ne felejtsük, 1989-et írunk, akkortájt az egész ország a rendszerváltozás - napjainkból visszatekintve naivnak tűnő ábrándjainak- lázában égett.) Igazgatónk ennek ellenére nagyszerűen irányított bennünket, energiáinkat, képességeinket hihetetlen vezetői kompetenciákat csillogtatva terelte valódi jól átgondolt pedagógiai céljai felé. Ma már, megbölcсsülve, hálás szívvel szögezhetjük le, a szárnyai alatt váltunk igazi pedagógussá. És a kis tábla? Rajta a felirattal, lépésben, halkan? Negyed évszázad múltán miként bukkan elő a múlt ködéből? Nostalgia csupán daliás idők emlékei fölött? Sokkal több!

25 évvel később, 2014-ben ugyanebben az iskolában újra táblák kerültek fel a különböző helyiségek falaira, köztük az ominózus sötét folyosóéra is. A táblákon számos szabályt lehet olvasni, köztük ezt: „Lépésben, halkan közlekedem”. A szomori Kézdi Vásárhelyi Imre Általános Iskolában ugyanis ez év őszétől került bevezetésre a ViTT® elnevezésű módszer, ennek keretében kerültek kihelyezésre a szabálytáblácskák. Jól emlékszem kezdeti éveink véget nem érő pedagógiai vitáira, melyeket igazgatónkkal folytattunk. Nem erőltette ránk soha a véleményét, de mindig kész volt bármiről ütköztetni érveinket. Kedves igazgató úr! Ennél szebb, nemesebb győzelmet aratni egy vitában aligha lehetséges. 25 év után, a te elgondolásaid, pedagógiai szemléleted újra visszaköszönnek, mi pedig immár középkorú pedagógusként, e módszer bevezetésével ismerjük el igazad, s tisztelgünk emberi nagyságod előtt. Köszönjük igazgató úr!

Bevezetés

„Mennyire vagyunk hajlandóak kockáztatni azt, ami ismerős, kényelmes, biztonságos és akár jól is működik számunkra azért, hogy mások jobb oktatásban részesüljenek?” (Barts)

*„ Nem látok semmiféle akadályt. Ha van ilyen, akkor az sajnos bennünk van.”
(P.J. tanár)*

Szakedolgozatom előszavában egy pedagógiai gondolat, szemlélet negyed évszázaddal későbbi felbukkanását vázoltam fel. Olybá tűnhet, mintha csupán a véletlen szeszélyének köszönhetően bukkant volna fel folyosónkon újra az a kis táblácska. A következő oldalakon azt szeretném bebizonyítani, hogy a pedagógiában nem léteznek véletlenek. A „Lépésben! Halkan!” feltámadása törvényszerűen következett be, emberi tapasztalatok, s azokból kinövő szándékok álltak mögötte. Egy Amerikában kidolgozott viselkedés támogató módszer megjelenése Szomorón, tőlünk, pedagógusoktól függött, tőlünk, akik 25 éve ebben az iskolában tanítjuk-neveljük a gyerekeket. Mi értékeltük újra intézményünk helyzetét, mi gondoltuk úgy, hogy lépünk kell, s mi voltunk azok is, akik léptek. Tisztelet illeti ezért a tantestület valamennyi tagját, mert - a fenti mottó szavaival élve- mertek kockáztatni azért, hogy mások jobb oktatásban részesüljenek.

Dolgozatomban arra a kérdésre próbálok meg választ találni, hogy nehezíti-e utunkat bennünk lévő akadály? Van bennünk akadály, s ha igen, le tudjuk győzni? A válasz keresése közben bemutatom a ViTT-módszer Egyesült Államokbeli térhódítását, majd rövid múltira visszatekintő magyarországi történetére is kitérek. Részletesen foglalkozom a pedagógiai, filozófiai alapjaival, s elemzem az elmélet legfontosabb összetevőit is. Sorra veszem a gyakorlati megvalósítás feladatait, eszközeit, gyakorlatait, külön fókuszálva a helyes és helytelen viselkedéssel kapcsolatos fellépésre. A bevezetés környezetét is fontosnak tartom bemutatni, a megtett intézkedéseket lépről lépésre taglalom. Ezután felvázolom a kutatás elméleti alapjait, részletesen elemzem a fegyelmezési problémákat, az iskolai klímát, a pedagógusokat, mint kulcsszereplőket, s érintem azon erősségeinket is, amik megléte nélkül talán bele sem vágunk volna kalandunkba.

A főként kérdőíves vizsgálatok során szükségesnek tartottam, hogy a tanárokat és a diákokat egyaránt megkérdezzem. A ViTT-módszert mi, tanárok működtetjük, de a fő célja a gyereknél pozitív viselkedés-változást elérni. A diákok szubjektív ítéletei talán nem tűnhetnek egzakt értékmérőnek, értelmezhetőnek, de úgy gondolom, ezek a képzetek, benyomások, érzelmi elemek határozzák meg viselkedésüket, közérzetüket, véleményüket az iskoláról, annak klímájáról, márpedig a mi pedagógiai beavatkozásaink végső soron ugyanitt hatnak.

Feltételezésem szerint iskolánk gondjaira a ViTT-rendszer bevezetése megoldást jelenthet. A módszer alkalmazásával rövid idő alatt is pozitív változások következnek be a diákok viselkedésében, a pedagógusok attitűdjében, s e kettőnek eredményeként az iskolai klíma is jobb lesz. A rövid idő alatt egészen pontosan egy hónapot értek, a bevezetés időpontja és a dolgozatom leadási határideje közötti intervallum ekkora időszak vizsgálatát tette lehetővé.

I. A PBIS (Positive Behavior Intervention and Support) elméleti háttere

I.1. Oregontól Szomorigig. A PBIS nemzetközi és hazai története

A ViTT-módszert (Viselkedés Támogató Tanítása) az Egyesült Államokban dolgozta ki Robert Horner (Oregon Egyetem), George Sugai (Connecticut Egyetem) és Tim Lewis (Missouri Egyetem), közel három évtizedes kutató munkával. 1998-ban vezették be először, de kimagasló hatékonyságának köszönhetően hamar megnövekedett az alkalmazó iskolák száma. Napjainkra már majd húszezer intézmény nevelési munkáját segíti a PBIS. A módszert az oktatási intézményeken kívül fogyatékosok nevelésében, kórházakban és büntetés végrehajtási intézetekben is sikerrel használják. A programot az USA oktatási minisztériuma is támogatja (*Office of Special Education Programs, US Department of Education*).

A harminc éves előkészítő munka, a kidolgozók tudományos felkészültsége, már önmagában garanciát jelenthetne a szakmai hitelességre, de az igazi értékmérőt a gyakorlatban tapasztalható hihetetlen hatékonysága jelenti, amit a tudományos

alapok mellett üdítő frissességű, gyakorlatias, világos, egyszerű szemléletének köszönhető.

A tizenhat év alatt csatlakozott húszezer USA-beli intézményen kívül kontinensünkön Spanyolországban és Norvégiában is bevezették már. Hazánkba 2010-ben jut el egy az Egyesült Államokban ideiglenesen néhány évig ott élő pedagógus végzettségű édesanyán, Török Orsolyán keresztül, akinek gyermekei egy PBIS-t alkalmazó iskolába jártak ott tartózkodásuk alatt. Az ottani iskolai gyakorlatban az oktatónevelő munkába lényegesen aktívabban bevonják a szülőket, akik önkéntes segítőként afféle pedagógiai asszisztensként segítik a diákokat. Nagyszerű lehetősége adódott így az iskola életének alapos megfigyelésére.

Döbbenetes meglepetés érte. Az első, ami feltűnt, az a tisztelet volt, amit csodálatosan érzékelhetett úgy a diákok, mint a tanárok viselkedésében, egymás közötti kapcsolataiban. Kedvesség, empátia járta át a közös iskolai életet, ahogy egymáshoz fordultak, s nem lehetett nem észrevenni, hogy mindeme tündérvilág mögött hihetetlen következetesség, egységesség, rend rejtőzik. Szemet szűrő volt a dicséret, jutalmazások folyamatos jelenléte, valamint a fegyelmezések lényegesen kisebb hangsúlya és kisebb alkalmazása. Hamar világossá vált, hogy az iskolában tapasztalt állapotok nem egyediek, és egy addigra már több ezer iskolában alkalmazott és nagyon jól bevált módszer megvalósulásának lehettek átélői.

A PBIS módszer olyan mértékű hatást tett Török Orsolyára, hogy elhatározta, idehaza is megismerteti az érdeklődő iskolákkal, illetve segítséget nyújt azoknak, akik be szeretnék vezetni. 2009-ben a módszer egyik megalkotójával, George Sugai-jal is felveszi a kapcsolatot email-es formában, majd 2010-ben Robert Horner is a szárnyai alá veszi a Magyarországi bevezetést. Engedélyt ad a pbis.org oldalon lévő anyagok magyarra fordítására, illetve arra, hogy a magyarországi ViTT-honlapon azok ingyenesen megjelenjenek. Török Orsolya ugyanebben az évben a budapesti Szent Benedek Iskola alsós tanárainak már képzést tart, mellyel felkészülnek a szeptemberi bevezetésre. Az iskola igazgatóhelyettese egyébként Spanyolországban találkozott a módszerrel, az ottani tapasztalatai során szinte törvényszerű volt, hogy a két szándék találkozzon. A nyár folyamán eközben három makói pedagógus az USA-ban vesz részt egy PBIS és SWIS képzésen. 2011 márciusától nyílik a ViTT

hivatalos honlapja, mely széles körű információt nyújt az érdeklődőknek azóta is. Az év szeptemberében Makón, a Szent István Egyházi Általános Iskola és Gimnázium és a Mágocsi Általános Iskola is csatlakozik a módszert alkalmazó iskolák maroknyi táborához. 2012-ben újabb iskola vezeti be a VITT-et, a Pácini Általános Iskola vezetői látják meg benne a lehetőséget nehezen nevelhető tanulóik nevelésére. 2013 augusztusában pedig megtartják az első ViTT-konferenciát, melyen a programban részt vevő iskolák oszthatták meg egymás között tapasztalataikat, de a más iskolákból érkező, a téma iránt érdeklődő tanárok és szülők is sok-sok információhoz juthattak.

E konferencián sajnos még nem vehettem részt, de közvetlenül mégis ennek a rendezvénynek köszönhető a VITT-el való találkozásom. A Magyar Televízió egyik tudósításán keresztül értesülhettem magyarországi bevezetéséről, s az ott hallottak azonnal felkeltették érdeklődésemet. Végre válasz érkezett az engem hosszú évek óta foglalkoztató kérdésekre, elképzeléseimmel, gondolataimmal nagyon rokonnak éreztem a módszer szellemiségét. Egy puzzle eddig szétszóródott darabjai összeálltak egy egységes képpé, rendszerré. Tudtam, erre felé vezet pedagógiai utam az elkövetkezendő években. Szinte önkívületben olvastam el a vitt.hu oldal valamennyi oldalát, elkötelezettségem a módszer iránt közben egyre csak erősödött. Lelkesedésem valószínűleg érzékelhető volt, mert hamar rá tudtam beszélni kollégáimat, hogy mi is alkalmazzuk a módszert. 2014 januárjában aztán a félévi tantestületi értekezleten egyhangúlag határoztunk, szeptembertől bevezetjük a VITT-et iskolánkban. Az előkészítést rám bízta, nem is engedtem volna másnak, addigra annyira szívügyemmé vált. A bevezetés lépéseiről, tapasztalatairól dolgozatom későbbi fejezeteiben számolok be.

I.2. Az SWPBS (School-Wide Positive Behavior Support) fogalmi meghatározása

Figyelemreméltó az a szakmai alázat, mértékletesség, a valósággal szerves kapcsolatot tartó szellemiség, amely a módszer kidolgozóinak definíciójából kiviláglik. „Az SWBS nem egy specifikus modell, hanem hatékony gyakorlatok, beavatkozások és rendszermódosító stratégiák összessége, melynek hosszú múltra

visszanyúló tapasztalati alátámasztása van.”¹ Értelmezésem szerint a ViTT a múltban felhalmozott tudományos és gyakorlati pedagógiai tapasztalatok között keres, illetve teremt koherenciát. Azt már elismerésre méltó szerénységgel nem említik, hogy ez az „összesség” olyan hatékony tud lenni, hogy az egész iskolai szervezetben tökéletesen képes működni, és a különböző pedagógiai gyakorlatok, beavatkozások, eljárások ebben a rendszerben megsokszorozódott hatékonysággal tudnak érvényesülni.

A puzzle összeállt! Egy sor különálló összetevő együtt egy gyönyörűségezen működő egészet tud alkotni. Részletesebb meghatározásukban már egészen közel tudunk jutni a rendszer lényegéhez. „Az SWPBS beavatkozási gyakorlatok és szervezési rendszerek összessége, melyek segítenek kialakítani olyan szociális kultúrát és intenzív egyéni viselkedési támogatást, ami segít minden tanulónak szociális és tanulmányi sikert elérni. AZ SWPBS nem egy formális tanterv, hanem 2-3 éves vezetői csapat képzés, melynek célja, hogy a helyi és iskolai kapacitást hatékony és megelőző jellegű viselkedési beavatkozás, magas fokú alkalmazási integritás, döntéshozatalhoz igénybevett folyamatos adatbázis használat, szakmai előremenetel és hivatásgondozás segítségével kiszámítható, konzisztens, pozitív és biztonságos feltételeket teremtsen a teljes iskolai szintéren.”² A következő fejezetben e mindenre kiterjedő definíciónak az elméleti háttérét mutatom be.

I.3. Filozófiai, pedagógiai háttér

A vitt.hu oldal kezdőlapján Rob Horner gondolata, az egész módszer mottója olvasható.

„Ha egy gyerek nem tud olvasni, megtanítjuk.

Ha egy gyerek nem tud írni, megtanítjuk.

Ha egy gyerek nem tud szorozni, megtanítjuk.

Ha egy gyerek nem tud viselkedni,

...megtanítjuk? vagy ...megbüntetjük?

Miért nem tudjuk ugyanúgy befejezni az utolsó mondatot, ahogy a többi?”

---

¹http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf(p.1. 2014.09.15.)

²ROBERT H. HORNER, GEORGE SUGAIS és CYNTIA M. ANDERSON: *Examining the Evidence Base for School-Wide Positive Behavior Support in Focus on Exceptional Children*, 42/ 8, 2010, pp. 1-16, p. 4.

Véleményem szerint ez a szinte paradigmaváltás-szerű problémafelvetés jóval több pusztán jól csengő mottónál, az egész VITT-rendszer kiinduló pontját jelenti. A szemléletváltása a központi állításán alapul, mely szerint a diákok nem születnek rossz magatartással. Elméleti indoklásukban, magatartáskutatási eredményekből kiindulva megállapítják, hogy a viselkedés vagy magatartás (behavior) környezeti úton befolyásolható, tanítható, biofizikai faktorok befolyásolják, törvényszerű és kiszámítható, valamint a környezeti tényezők is befolyásolják.³A módszert kidolgozó professzorok ezekből a rég ismert evidenciáknak mondható tézisekből vonják le rendszerük elméleti alapvetéseit.

1. A viselkedés pozitív irányba módosítható, ha szem előtt tartjuk annak bizonyos törvényszerűségeit.
2. Az alapvető viselkedési normák megtaníthatók, világos, egyszerű és érthető szabályokkal.
3. A magatartás pozitív változását el lehet érni a környezeti tényezők megváltoztatásával.

Összefoglalva tehát az eddigieket, a hangsúly a viselkedés pozitív irányba változtathatóságán, és leginkább a taníthatóságán van. A későbbiekben látni fogjuk, hogy az egyes elemek, melyek közül többet részletesen bemutatok, régről ismertek. A fentebb említett puzzle hatás a sok kis részegység egységes következetes rendszerbe foglalása nem csak az egyes összetevők hatékonyságát növeli, de egy nagyon fontos eredménye is lesz. Megteremti a feltételeket és a környezetet, a keretet, az eszközöket a viselkedés taníthatóságához.

Miért jó, ha a viselkedés tanítható, ha a viselkedést tanítjuk? A diákok helytelen viselkedése egyre szaporodik, az iskolák fegyelmezési lehetőségei ugyanakkor egyre szűkülnek, de ennél sokkal nagyobb gond, hogy a ráadott válaszok a legtöbbször nem tudnak elég hatásosak lenni, pozitív változást elérni, mert nem veszik figyelembe azt, hogy a helytelen viselkedéshez sok-sok tényező járul. Másként fogalmazva, nem a kór kiváltó okait kezelik, hanem csak a sebet, a fájdalmat. Az eddig általánosan alkalmazott fegyelmezési módszerek a diákok fegyelmeztlenségére reagáltak, s azért hogy ne viselkedjenek helytelenül, elsősorban büntetést alkalmaztak.

---

³http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf, p.15 (2014.09.16.)

A VITT lényege ezzel szemben a megelőzés. A helytelen viselkedést egy új, helyes viselkedéssel helyettesíti úgy, hogy a jutalmazásra helyeződik a hangsúly. Az egész iskolában megvalósuló fegyelmet éri el azzal, hogy az iránymutatásra koncentrál, nem pedig az utólagos szankciókra. Ezért lett az egész rendszer alappillére az az elgondolás, ami szerint az elvárt viselkedést meg kell tanítani, mert az ugyanúgy tanítható, mint a tananyag. Ebben a folyamatban elengedhetetlen, hogy a diákok a problémás viselkedés következményeit is pontosan ismerjék, de még fontosabb, hogy az elvárt viselkedés jutalmazva, elismerve legyen.

Újfént hangsúlyozom a módszer szemléletváltását. Nem a problémás viselkedésre koncentrál elsősorban, hanem a helyes viselkedés jutalmazására. A módszer kidolgozói szerint: A megelőzés azt jelenti, hogy eltávolítják azokat a faktorokat amik „készítik, előhívják a magatartásproblémákat, vagy olyan helyzetet teremtenek, amelyek azok megjelenéséhez vezetnek.”⁴ Mellette pedig folyamatos jutalmazással alkalmazza azokat a faktorokat amik „készítik, előhívják a helyes magatartásformákat”⁵, vagy olyan helyzeteket teremt, amelyben azok létrejöhetnek.

Nem elvetendő érv mellette, hogy ez az elvárás minden gyerekre alkalmazható, hisz olyan gyerek még nem született, aki soha egyetlen pillanatra sem volt jó.

I.4. Az elnevezésben szereplő fogalmak tartalma

1.4.1. School-Wide

A rendszer egyik legfontosabb eleme, hogy alkalmazása az iskola minden területére, a szervezeti felépítés minden részére kiterjed. Mit jelent ez? Egyrészt a résztvevők körébe beleértendőek nem csak a diákok és tanárok, hanem az iskola valamennyi dolgozója, akik kapcsolatba kerülnek a gyerekekkel, tehát a takarító nénik, a pedellusok, a konyhások is aktív szereplők. A módszer kidolgozói az alkalmazás előfeltételeként kötik ki, hogy bevezetés előtt a nevelőtestület legalább 80%-a kötelezze el magát a Viselkedés Támogató Tanítása mellett.⁶ A rendszer kidolgozói

⁴http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.21. (2014.09.05.)

⁵http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.21 (2014.09.05.)

⁶PBIS Team Training North Carolina. Universal Implementation Trainer's Notes. State Board of Education,

szerint azok, akik kezdetben nem tudnak azonosulni, megfigyelőként és segítőként mindenképpen vegyenek részt a programban, később remélhetőleg és nagy valószínűséggel az aktív résztvevők sikerei meggyőzik őket.

Rob Horner hangsúlyozza, hogy a VITT alkalmazása egyértelműen „magnövekedett szervezeti egységgel”⁷⁷ jár. A szervezetre gyakorolt pozitív hatásokat később még elemzem dolgozatomban, itt most Horner azon gondolatát emelném ki, mely szerint, ha a szervezet egyes tagjai nagy arányban alkalmazzák a módszert, az az iskola rendszerszerű működésében is meg fog jelenni, mivel „nem a szervezetek viselkednek, hanem az egyének a szervezeten belül”⁷⁸.

A személyi környezet megváltoztatása mellett azonban legalább ilyen lényeges a tanuló környezet konkrét kezelése is, mely kettős feladatot lát el. Egyfelől a szabályok alkalmazását az iskola egész területére érvényesnek tekinti a módszer, s ezt meg is jelenti különböző helyszínekre lebontva, úgy, mint tanterem, folyosó, udvar, ebédlő, könyvtár stb. A tanulók így nemcsak azzal szembesülnek, hogy minden tanár ugyanúgy és ugyanazt várja el tőlük, hanem azzal is, hogy a szabályok az iskola teljes területére érvényesek. Másfelől a különböző helyszíneken tapasztalható viselkedési problémák elemzése rávilágíthatnak a konkrét tanulói környezeti problémákra, mint például egy nem elég világos folyosó, vagy kis területű ebédlő, melyek forrását jelenthetik a tanulói magatartásproblémáknak.

Végül fontos alapelv még a helyi viszonyokra való alkalmazhatóság nagyfokú rugalmassága, sőt kifejezetten követelmény az iskolák felé az adottságaik figyelembevétele, így például a helyszínek meghatározása, a jutalomötletek, elvárások megalkotása, a grafikai megjelenítés, az adott iskolára szabva kell, hogy megtörténjen.

1.4.2. Positive

A ViTT nem csak azt határozza meg, hogy hol kell alkalmazni, (iskola szerte, vagyis minden dolgozó és minden helyszínen) hanem azt is, hogyan. A követelmény

---

Department of Public Instruction, p. 90.

7ROB HONER et al. i.m. p.3.

8http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf, p.18. (2014.09.16.)

félreértelmezhetetlen. Pozitív iskolai légkört kell megteremteni, de ez a jelző megkívánja a dolgozóktól is, hogy pozitív beállítottságúak legyenek. Ennek elméleti, pszichológiai hátterére és következményeire később még részletesen is kitérek, mert jómagam is a módszer egyik legfontosabb összetevőjének tartom.

A ViTT-ben véleményem szerint az a reveláló, ahogyan tökéletes környezetet, feltételeket teremt a pozitív szellemiség érvényesülésének. A kiindulópont a már elemzett megelőzés. A nem kívánatos viselkedéssel úgy foglalkozik, hogy helyette új viselkedést helyez előtérbe, irányt mutat, a jutalmazásra helyezve a hangsúlyt, és nem a fegyelmezésre és a szankcionálásra. Az iskola valamennyi dolgozója folyamatosan figyelemmel kíséri a tanulók viselkedését, s amikor azok helyes viselkedést tanúsítanak, jelzik, hogy észrevették, meg is nevezve pontosan a jó viselkedést, amiért dicséret jár. Az elvárások egyszerűek és jól ismertek a tanulók előtt, ráadásul mindenhol és mindenkinél ugyanazok, így teljesen világos számukra, hogy miért kapták az elismerést. Ezek az elvárt viselkedésminták válnak nagyon gyorsan kívánatossá, a helyes magatartás lesz a mérce a gyerekek körében. A pozitív jelzőnek tehát ilyen értelme is van, valami melletti kiállást jelent és nem valami elleni fellépést. Az elvárások megfogalmazásánál is szigorúan kerülendőek a tiltó szavak, így azok jól definiált pozitív mintát adhatnak.

Önmagában már ez is működtetné a rendszert, azonban Rob Horner és munkatársai nagy figyelmet fordítottak azokra az eljárásokra, eszközökre is, melyek rendszerszinten tudják biztosítani, hogy az elvárt viselkedés megerősítése megtörténjen. Nem más ez, mint a pozitív iskolai klíma intézmény-szerte történő kialakítása és biztosítása.

1.4.3. Behavior support

A ViTT az Egyesült Államokban született, az ottani társadalmi környezetben felerősödött problémákra adott pedagógiai válaszként. Ezt a tényt, no meg az angolszász és az európai pedagógia sajátosságai közötti különbséget nem lehet figyelmen kívül hagyni, de alaposabban összehasonlítva az ottani gondokat a nálunk tapasztalhatókkal, kiderül, nincs is olyan távol egymástól iskolai nehézségek területén a két kontinens. Mintha rólunk szólna a PBIS úgynevezett

„*implementationblue print*”-je⁹, melyben az iskolák problémáit sorolják. A diákok szociális háttérének egyre nagyobb különbségei, a hatástalan, működésképtelen iskolai szervezetek, az egyre nagyobb társadalmi elvárások az oktatási intézményekkel szemben, az antiszociális magatartás egyre gyakoribb és súlyosabb megnyilvánulásai, akár egy magyar iskolára is vonatkozhatnak.

Nem elhanyagolható tény továbbá, hogy hazánkban az iskolával szemben az európai átlaghoz képest is kimagasló a társadalom azon elvárása, mely a nevelést, a gyermek szocializációjában való részvételét illeti. Az intézményekben a tanárookra hárul a helyes viselkedési normák megismertetése, akár még a köszönés megtanítása is.

Jókora kihívás előtt találták tehát magukat egyszeriben a magyar iskolák is, s egyre kétségbeesetten konstatálhatták, hogy az új problémákra adott hagyományos válaszaik teljesen eredménytelenek, sokszor inkább még tovább növelik a bajt. Nincs ez másként a magatartási zavarokra adott válaszokkal sem. A ViTT ezen tud segíteni újszerű szemléletével, nem csak az amerikai, de a hazai iskoláknak is.

A hagyományos módszereknél azt a célt, hogy a diák hagyjon fel a helytelen viselkedéssel, elsősorban a büntetéssel, szankcionálással érik el, az új rendszerben azonban a kívánatos viselkedés lefektetését és tanítását alkalmazzák. Stratégiája szerint csökkenteni próbálja azokat az impulzusokat, amik a nem kívánatos viselkedést előhívják, illetve megteremti azokat, amelyek a helyes magatartás megjelenését segítik. A helyes magatartást, mint már az előzőekben kifejtettem, taníthatónak tartja.

Valójában, részleteiben szinte semmi új nincs a módszerben. Külön-külön ezeket az eszközöket, tanári eljárásokat a pedagógia már rég alkalmazza, sőt, mi magyar pedagógusok is. Valódi újdonsága az egységességében, rendszerszerűségében, és merőben új szemléletében van!

A ViTT kimenetek, gyakorlatok, adatok és rendszerek szerves egysége, melyek közül egyik sem elhagyható, illetve mindegyik erősíti és segíti a másikat. A kimenetet a világosan megfogalmazott és artikulált viselkedési, magatartási

---

⁹http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.9. (2014.09.17.)

elvárások, szabályok jelentik, ezek megvalósulása tulajdonképpen az egész rendszer célja. A gyakorlatok, az alkalmazott módszerek és eszközök, melyek rendszerben gondolkodva lettek kialakítva, eddig is ismertek, használtak voltak, de ilyen rendszerben eddig még nem alkalmazták őket. Az adatok a módszer alkalmazása során begyűjtött információkat jelentik, melyeket igen sok célra használnak, úgymint helyzetek meghatározására, intézkedések értékelésére, szükséges változtatások meghatározására. A rendszer maga a ViTT szellemiségének érvényesülését és a gyakorlat folyamatos alkalmazását teszi lehetővé.

I.5. Hogyan működik a ViTT®?

Mint az előzőekben láthattuk, a módszer akkor működik, ha az intézmény dolgozóinak legalább 80%-a elkötelezettjévé válik. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon, alapos előkészítésre van szükség. A résztvevőknek úgy kell meghozni döntésüket, hogy lehetőleg minden információhoz hozzá juthassanak. Emiatt került kidolgozásra a nagyon részletes, minden lépést tartalmazó bevezetési forgatókönyv (*Implementation blueprint*), melyből több változat létezik, hogy az iskolák a számukra legmegfelelőbbet választhassák ki.

Nem csak emiatt fontos a módszer melletti döntés alapos előkészítése. Elengedhetetlen az első időszak minél sikeresebb végrehajtása érdekében is. Ebbéli tapasztalataimról dolgozatomban későbbi fejezetemben még részletesen írok, ahogy a bevezetést megelőző eseményekről is.

I.5.1. Mátrix

A konkrét bevezetés előtti időszakban határozza meg az iskola tantestülete azokat az elvárásokat „expectations”, amelyeket nevelési céljaiknak, erkölcsi értékeiknek megfelelőnek tartanak, s amelyeket természetesen elvárnak diákjaiktól. Ezek száma iskolánként változhat, általában négy-öt ilyen érdemes kiemelni. Kevesebb nehezen tudja lefedni az emberi magatartás széles spektrumát, több pedig átláthatatlanná, ezáltal követhetlenné teszi a rendszert, így a gyerekek nem lesznek pontosan tisztában azzal, mit várnak el tőlük.

Az elvárások mellé a nevelők ezután az általuk megjelölt iskolai helyszínekre vonatkoztatott szabályokat fogalmazzák meg. Az így kialakult táblázat (mátrix) tartalmazza tehát a helyes viselkedés követelményeit, melyet jól látható helyre kifüggesztenek, illetve az egyes helyszínekre vonatkozó specifikus szabályokat is el kell helyezni. Pontosan, világosan kell fogalmazni, a szabályok ésszerűek és követhetőek legyenek, a tiltó szavak pedig szigorúan kerülendők! Nem a helytelen viselkedést kell megfogalmazni, hanem a helyette érvényes helyeset! (1.sz. melléklet)

I.5.2. Oktatás, a Viselkedés Támogató Tanítása

A viselkedés tanításának első lépése az elvárások megismertetése a gyerekekkel. A különböző viselkedési szabályokat mintegy tananyagként, el kell mondani, oktatni, majd a bemutatni, eljátszani, gyakoroltatni, modellezni. Lényeges, hogy ezeket a szabályokat újra és újra elő kell venni, akár oktató formában is.

Az igazi támogató tanítás azonban ezután kezdődik. A tanárok -immár új, megváltozott szemlélettel- folyamatosan figyelik a gyerekeket, és észreveszik azokat, akik az elvárásoknak megfelelően viselkednek. Az észrevett helyes magatartást megdicsérik, vagy jutalmazzák egy jutalomkártyával. Közben nagyon fontos, hogy néven nevezik azt a szabályt, vagy magatartást, amit a diák betartott. Lényeges mozzanata ez a módszernek. Az iskolai mindennapokban ekként a helyes viselkedés kerül előtérbe, mindig az van kiemelve, állandóan arról van szó, ezáltal egy idő után egyfajta természetes mércévé válik.

Ehhez - ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni - arra van szükség, hogy a felnőttek pozitív beállítottsággal szemléljék, és mindig szemléljék a gyerekeket. Kétszeresen is hasznos ez. Egyrészt megteremtődik egy pozitív hangulat az iskolában, másrészt a tanulók azt érzik, hogy figyelnek rájuk, törődnek velük, és a viselkedés igenis számít. Elengedhetetlen ebben az intézmény valamennyi minden dolgozójának a részvétele. A diákok így mindenhol, mindenkinél ugyanarra számíthatnak, hisz a követelmények ugyanazok. Minél gyakoribb, egységesebb és következetesebb a reagálás, annál hatékonyabban érhető el a helyes magatartás.

I.5.3. Dicséret, jutalmazás

Természetesen a legtávolabbról sem az acél, hogy a gyerekek a jutalomért viselkedjenek jól. A pozitív légkör megteremti a környezetet a dicséretnek, a jutalmazás pedig a katalizátor, a segítség az első lépéshez, hogy jó akarjon lenni. Később megtanulnak helyesen dönteni, amikor jó és helytelen viselkedés közül választanak. A helyes magatartás belső késztetéssé válik, sajátjukként élik meg. Régi igazság: jónak lenni jó!

A jutalmazás mikéntjét minden iskola maga alakíthatja ki figyelembe véve helyi sajátosságait. Nem szégyen, sőt, érdemes másoktól tanulni, de minden ilyen adaptálás csak annyit ér, amennyire érvényes tud lenni az adott intézményben. A lehetőségek korlátlanok, bármi lehet jutalom, aminek a gyerekek örülnek, ami motiváló erővel bír. A meghatározásukba érdemes bevonni a diákokat, így még inkább magukénak érzik.

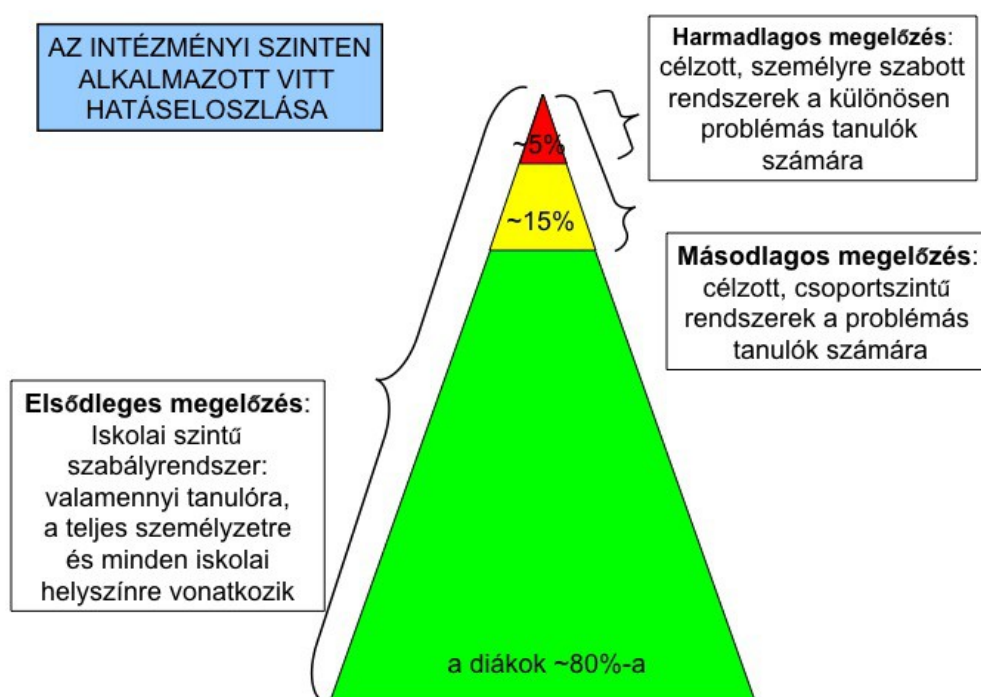
A helyes viselkedésért kapott jutalomkártyákat névvel kitöltve az osztályokban kell gyűjteni a gyerekeknek, s húzással lesznek kisorsolva a szerencsés jutalmazottak. (2.sz. melléklet)

I.5.4. A helytelen viselkedés kezelése

Mint az eddigiekből kiderült, a módszer új szemléletmódjával nem a problémás, hanem a helyes magatartásra fókuszál, a pozitív, jutalmazó, támogató hozzáállásban látja a siker kulcsát. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ne lennének eljárásai a helytelen viselkedés kezelésére.

Elvárás a tanár felé, hogy a helyes viselkedést folyamatosan figyelje, s azonnal jutalmazza azokat. Ugyanígy kell eljárni a helytelen magatartásnál is, igyekezni kell azonnal, és mindenre reagálni. Itt is szépen tetten érhető a ViTT újszerű megközelítés módja. Nem a szankción van a hangsúly, még a legsúlyosabb esetekkel kapcsolatos eljárások során sem. Miközben nevén nevezzük a helytelen viselkedést, meg kell azonnal mutatni, hogyan lehet azt korrigálni. A fegyelmezésnek is segítőnek kell lennie! Inkább arról szóljon, hogy a helytelen viselkedés helyett mi a helyes, hogyan lehet azt elérni, mit kell ahhoz adott helyzetben tennie a gyerekeknek.

Ha ő maga nem tudja, a tanárnak kell elmondania, a diáknak pedig jeleznie, hogy megértette. Ha később jól viselkedik, meg kell dicsérni, ez is nagyon fontos. Az egész folyamat alatt a gyerekek azt kell éreznie, hogy odafigyelnek rá, tanárai észreveszik, ha helytelenül viselkedik, de azt is, amikor azt kijavítja, ha jó lesz a magatartása. Kidolgozásra került egy külön beavatkozási rendszer, a háromszög piramis¹⁰.

Elméleti alapját az a gyakorlati tapasztalás adja, hogy a diákok 80%-a nagyon hamar és könnyen elsajátítja az elvárt helyes magatartási szabályokat, látványos, gyors, pozitív irányú fejlődés jellemzi viselkedésüket. A tanulók 15%-ánál már más eljárásra van szükség, náluk az elsődleges cél a problémás viselkedések számának csökkentése. A legproblémásabb 5% esetében célként a viselkedési problémák erejének és komplexitásának a csökkentését, lehet megjelölni.

¹⁰ <http://vitt.hu/index.php/a-vitt-piramis-3-szintje.html>

I.5.5. Adatkezelés

A ViTT módszer megalkotói mindhárom szintre kidolgoztak egy eljárás és eszközszerrendszert, mely nekünk, magyar pedagógusoknak hihetetlenül aprólékosnak tűnhet. Sőt, ugyanilyen kidolgozott az adatok gyűjtésére, feldolgozására vonatkozó szabályok köre is. A módszer ezt *értékelésnek* (evaluation) aposztrofálja. Kidolgozói ugyanis szükségesnek látták, hogy a ViTT hatékonysága bizonyítékokkal alátámasztható legyen, illetve a viselkedés változásait tényszerűen mérhessék (*Evidence based*).¹¹Ezek az adatok elsősorban a fegyelmezési esetekre, illetve kezelésükre vonatkoznak, s az elemzésükből ellenőrizni lehet, hol tart a nevelési folyamat, milyen új célokat kell kijelölni. A 30 évnyi előkészítő munka során egyébként ezek a szisztematikusan begyűjtött, vezetett és elemzett adatok szolgáltatták az alapot a módszer végső kidolgozásához, s ezekkel tudják igazolni az alkalmazás sikerességét a PBIS-t bevezető iskolák. (3.sz.melléklet)

E dolgozat kereteit azonban jóval meghaladja ennek a valóban részletekig kidolgozott rendszernek a bemutatása, a fejezet befejezéseként inkább térjünk vissza a támogató fegyelmezéshez. Egy a módszert alkalmazó pedagógus gondolataival illusztrálom a friss szellemiséget.

„Az igazgatóiba leküldést nem úgy fogjuk fel, hogy megoldás a problémára, hanem csak dokumentálása annak, hogy a gyermeknek további segítségre van szüksége.”

„Legyenek tisztában azzal, hogy egyetlen szabálysértés még nem rontja el a napot. Ez csak figyelmeztetés, hogy ezt kellene tenned. Tedd meg, és élvezd a nap további részét!”¹²

---

¹¹ROB HORNER et al i. m. p. 2.

¹²http://www.pbis.org/swpbs_videos/pbs_video-pubs.aspx(2014.10.6.)

II. A ViTT® a gyakorlatban

II.1. A módszer bevezetése iskolánkban

Iskolánkba a ViTT-módszert a 2014-15-ös tanév indulásakor vezettük be, szeptember 8-i dátummal. A történelmi pillanatot azonban több mint egy év előkészítő munka előzte meg. Az események némelyike a bevezetésre vonatkozó szabályok szerint történt, máskor helyi sajátosságaink is módosító tényezők voltak. Az első fejezetben részletesen írtam a ViTT-tel való találkozásomról, s arról, hogyan született meg bennem a szándék, hogy saját iskolánkban is alkalmazzuk. 2013 nyarán történt mindez, majd röviddel ezután az évnyitó tantestületi értekezleten azonnal felvettem kollégáimnak az ötletet, akik pozitív hozzáállásukkal azonnal megerősítettek, kezdjem csak el nyugodtan az előkészítést. Első lépésként a módszer magyarországi gondozójával, Török Orsolyával vettem fel a kapcsolatot, az ő iránymutatásával indult el a munka. Az őszi nevelési értekezletünkön részletesen tájékoztattam a tantestületet a módszerről, valamint felhívtam a figyelmüket a vitt.hu oldalra, mint információs bázisra.

2014 januárjában aztán egyhangúlag döntöttünk a szeptemberi bevezetés mellett. Ekkor alakítottuk meg az előkészítést végző úgynevezett ViTT-csapatot, melynek természetesen én is tagja lettem. További szervező munka eredményeként került sor áprilisban az első képzésre. Az egynapos oktatást valamennyi kollégámnak az iskolánkban tartotta személyesen Török Orsolya. Részletes tájékoztatást kaptunk, de a leghasznosabbak azok a feladatok, gyakorlatok bizonyultak, amelyek során megtapasztaltuk a pozitív hozzáállás, a pozitív klíma előnyeit, szükségességét a pedagógiai munka során. Praktikus ötleteket is kaptunk arra, hogyan lehet megvalósítani a gyakorlatban a ránk váró szemléletváltást. Konkrét eredményként összegyűjtöttünk számos jutalomötletet, hosszan megvitattuk, milyen viselkedési problémákat tartunk súlyosnak, illetve enyhébbnek, és már a fegyelmi eljárások gyakorlati megvalósításának mikéntjéről is előzetes terveket készítettünk.

Ezután néhány hétig a nevelői szobában kitűzött plakátra folyamatosan mindenki felírhatta további javaslatait, ötleteit, majd egy hosszabb értekezleten meghatároztuk az öt fő elvárásunkat, az erkölcsi normákat, illetve a helyszíneket, és a hozzájuk

tartozó szabályokat is. Ekkor döntöttük el, hogy a szabályokat kijelentő módban írjuk meg, ezzel is jelezve azok egyértelműségét, megkérdőjelezhetetlenségét és természetességét.

Júniusban újabb képzés következett, de ezen már csak a ViTT-csapat tagjai vettek részt. Fő téma a mátrix és a mozaikszó véglegesítése volt, és itt döntöttük el, hogy az elvárások öt szavának a *KÉZDIS* szót kell majd kiadnia. A szó kiválasztása természetesen jól átgondoltan, tudatosan történt. Iskolánk Kézdi Vásárhelyi Imre nevét viseli, és igazi fogalommá vált a „kézdis” kifejezés. Egyfajta szinonimája lett az olyan diáknak, akire büszke lehet az iskola. Tulajdonképpen tehát eddig is az elvárásainknak, legfontosabb normáinknak a hordozója volt, ekként tökéletesen illett a ViTT rendszerébe.

Megbeszéltük a bevezetésig ránk váró feladatokat is, a nyári szünetben így elkészülhetett a mátrix grafikai megjelenítése, és megterveztük a dicsérő kártyát is. Amint a mellékletekben látható, a ViTT-rendszerünket „*Szép, hogy jó leszek*” címmel indítottuk. A logónkon pedig a *KÉZDIS* szót és az elvárásokat egy mondatba foglaltuk: „*A legutóbbi dolog történt veled, KÉZDIS lehetsz, soha ne feledd*”. A mondat egyébként nem légből kapott, hanem az iskolaindulónk egyik sora, mellyel azt szerettük volna jelezni, hogy a ViTT szervesen illeszkedik iskolánk eddigi életébe, újdonsága ellenére is. A jutalomkártya neve *Szép-kártya* lett, a hetente kihúzott diákok képeit a *Szép-táblára* helyeztük el, a havonkénti sorsolás napja pedig - még szép, hogy- a *Szép nap* elnevezést kapta. (4-5.sz. melléklet)

Augusztus végén újabb értekezleten véglegesítettük a kezdés idejét, a Szép-kártyák használatának módját, s tisztáztuk a még ránk váró feladatokat, eseményeket. Még a tanév kezdete előtt négyen a tantestületből meglátogattuk a Szent Benedek Iskola ViTT-ért felelős igazgató helyettesét, aki számos gyakorlati tanáccsal tudott szolgálni. Az igazán hasznos az volt, hogy láthattuk csillogó szeméit, ahogy négy évük tapasztalatairól mesélt. Nekünk ez mindennél többet mondott, motivációnk a legutolsó lökést is megkapta. Tanévnyitó ünnepségünket vasárnapra tettük, hogy a szülőknek külön bejelenthessük a ViTT bevezetését.

Az első tanítási napon aztán elkezdődött a közvetlen munka. A négy osztályfőnöki órán bőven adódott lehetőség, hogy a gyerekeket megismertessük a részletekkel, s felkeltsük az érdeklődésüket. A hét többi napja gyakorlással telt, a különböző helyszíneken bemutattuk, milyen szabályokat kell betartani, milyen az elvárt helyes viselkedés, ennek tapasztalatairól később még részletesen írok. Mi, tanárok is, lélekben próbálgattuk magunkban kialakítani az új mentalitást, igyekeztünk átállítani régi beidegződéseinket, erre is nagyon hasznos volt ez a hét. Aztán végre eljött a nagy nap! 2014, szeptember 8-án reggel iskolagyűlésen jelentettük be a ViTT elindulását, s már aznap elkezdődött a Szép-kártyákkal történő jutalmazás.

II.2. Honnan indultunk?

A tanárookra és diákokra ható változások vizsgálata előtt célszerűnek tartom alaposan sorra venni, mik voltak azok a kiváltó okok, katalizátorok, ösztönzők, vagy esetleg kényszerítő erők, amik a ViTT-módszer bevezetése felé irányították tantestületünket. Érdeemes lesz rávilágítani meglévő munícióinkra, erősségeinkre is, megnézni, miben bízhattunk, mi volt az alapja hitünknek, hogy érdemes nekivágnunk az ismeretlen útnak.

II.2.1. Kényszerpályán

Az utóbbi évtizedek társadalmi változásai gyökereiben megváltoztatták az iskolák külső és belső környezetét egyaránt. Dolgozatomnak nem ezek elemzése a célja, a számos átalakulás közül azonban mindenképpen meg kell említeni azokat, amelyek közvetlenül okai, elindítói voltak iskolánkban a problémáink megoldására történő útkereséseknek, majd tetteknek.

Legégetőbb gondunk az utóbbi években a fegyelmezési problémák elszaporodása lett. Nem könnyítette a megoldást az sem, hogy tantestületünk szinte minden tagja több évtizede tanító pedagógus, annak minden pozitív, s leginkább negatív járulékával. Emellett a szülői környezet sem előnyére változott, de fogalmazzunk finomabban, a szülők új generációjának az eddigiektől merőben más attitűdje nem tudja igazán hatékonyan segíteni problémáink megoldását. Egyelőre a

kommunikációs nyelv újrakódolásánál tartunk, ami nem hangzik túl biztatóan. Mindezek eredőjeként pedig szeretett iskolánk klímája szép lassan elkezdett romlani.

Összefoglalva tehát, intézményünk egyszeriben az iskolai fegyelem, a szülőkkel való kapcsolat, a tantestület pedagógiai potenciálja, végső soron a szervezeti klíma egyértelmű romlásával találta magát szemben. Lássuk egyenként a gondokat!

II.2.2. Szülők

Az iskola és a szülők közötti konfliktusok is diverzifikálódtak az utóbbi években. Megváltoztak az elvárásaik, az iskolától még az eddigitől is jelentősebb szerepet várnak gyermekeik szocializálásában. Hétköznapi nyelven, a társadalmi normákat a pedagógusoknak kell elsajátíttatni a tanulókkal, még egyszerűbben fogalmazva, nekünk kell megtanítani őket a helyes viselkedésre. Az elvárás a szülők részéről tehát egyfelől nőtt az iskolákkal szemben, ugyanakkor egyáltalán nem egyértelmű, mit várnak el a konkrétan. Jelenkorunk társadalmában ugyanis nincs egyetlen elfogadott viselkedési-erkölcsi kódex, ezer és ezer világnézet, normarendszer él egymás mellett, mindegyik érvényesnek tekintve magát. A gyerekek tehát ahány családból érkeznek, annyi viselkedési elvárás szerint nevelődtek, egységes, mindenki által követett és elismert normarendszerről korunkban végképp nem beszélhetünk. Ebben az új Babilonban az iskola ott áll a támadások keresztútjében, s csak akkor maradhatnak épen bástyái, ha egységes, világos, egyszerű, jól érthető, mindenki által követhető erkölcsi elvárásokat fogalmaz meg.

Bábosik István arra a következtetésre jut, hogy a nevelésnek a feladata ezért a „konstruktív”, azaz a társadalom számára hasznos személyiség kibontakoztatása. E konstruktivitás jelentése szerint a normarendszerek legfőbb eleme az, hogy az érdekeket a közösség érdekeinek megfelelően határozzák meg, adott esetben az egyén érdekeivel is szembe menve. Meg kell tehát fogalmazni a legfontosabb értékeket, melyek kettős természetűek. „Egyrészt hozzájárul a szűkebb és tágabb emberi közösségek fejlődéséhez, tehát rendelkezik egy határozott közösségfejlesztő funkcióval, másrészt elősegíti az egyén fejlődését, azaz individuális fejlesztő

funkciót is betölt.”¹³ Az ostromlott bástyákról már egyre tisztábban dereng a felmentő ViTT-sereg távoli sziluettje...

II.2.3. Fegyelmezés

A régi idők iskolájának világa, ahol a gyerekek fegyelmezetten ülnek a padosorokban, és odaadó figyelemmel hallgatják a tanárt, ahol már a pusztá közbeszólás is rendbontásnak számított, manapság az iskolák majd mindegyikében már csak nosztalgiával átitatott történelem. „Az iskolák belső világában az utóbbi évtizedekben változások történtek. Például a tekintély megingása jellemzővé vált a felnőttek és a gyerekek között. Ez nem csak a szülő-gyerek kapcsolatra vonatkozik, hanem a tanár-diák kapcsolatokban is nyilvánvalóvá vált. Az értékek átalakultak, egyre fontosabbá vált az egyén.”¹⁴

„ A tekintély megingása fegyelmi problémákhoz is vezethet. A legtöbb pedagógus mikor felkerül egy osztályba, úgy véli, nem lesznek ilyen gondjai, tanítani fog, a diákok pedig figyelemmel kísérik. Később mégis felmerül, hogy szükség van a fegyelmezésre. A hatalmon alapuló módszerek sokszor nem segítenek, hanem inkább ellenállást váltanak ki a tanulókból, ha mégis bekövetkezik valamilyen mértékű változás, az gyakran nem időtálló. A cél egy különösen megfelelő kapcsolat kialakítása.”¹⁵

„ A fegyelmezés során a pedagógusok értékeket, normákat közvetítenek, melyekkel a tanulók magatartásának alakítását célozzák meg. A fegyelmezés hiányának következtében helytelen magatartás fejlődhet ki. A fegyelmezetlenség zavarhatja a tanórák menetét, ezért szükséges bizonyos szabályok betartása. Ennek során nem vezetői erények kihangsúlyozása a cél, hanem a tanulók motiválása. Elsősorban a szabályokat kell világossá tenni, mely az intézményi légkört is befolyásolja. A

13BÁBOSIK ISTVÁN: *A nevelés elmélete és gyakorlata*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, p.12.

14HUNYADI ZSUZSA (2002): *Társas kapcsolatok az iskolai közösségben*In. Bábosik István és Olechowski, Richard (szerk.): *Tanítás – tanulás – értékelés*

15GORDON, THOMAS (1989): *A tanári hatékonyság fejlesztése. A T.E.T.- módszer* Gondolat Kiadó Bp.

hatalomra épülő fegyelem helyett célszerű gyermekközpontú légkört kialakítani. A helyes viselkedésre való ösztönzésre van szükség.”¹⁶

Az eddig évtizedeken át alkalmazott pedagógiai eszközök a fegyelmezés területén is egyre hatástalanabbá váltak, s ezzel tantestületünk nagy része is küszködött. Jómagam, igaz hogy nem, de óráimon, foglalkozásaimon a fegyelmet olyan eszközökkel, technikákkal értem el, melyeket kolléganőim nem tudtak alkalmazni. A „módszerem” sikeressége ellenére is roppant elavult volt. Bármennyire is törekedtem a pozitív légkör kialakítására, a „flow” megteremtésére, valamint egyéniségem felhasználására pedagógiai céljaim érdekében, magam is a fegyelmeztelenségeket kezeltem elsősorban, azokat menedzseltem, s csak ezáltal, közvetetten tanítottam helyesen viselkedni a gyerekeket. Elengedhetetlen volt tehát a szemléletváltás fegyelmezési gondjaink megoldásához. Kolléganőimmal pedig a közös nevező a helyes viselkedésre koncentráció lett. A ViTT már itt dörömbölt a kapunkon!

II.2.4. Iskolai klíma

Az iskolai klíma fogalma először *Halpin* és *Croft* kutatásában jelenik meg, ők így határozták meg: „A szervezeti klímát felfoghatjuk úgy, mint az iskolai szervezet „személyiségét”, vagyis a klíma ugyanaz az iskolának, mint a személyiség az egyénnek.”¹⁷

„A légkört a pedagógusok, a diákok, a tanulási célok egyaránt meghatározzák. Megjelennek az elvárások, kapcsolatok, interakciók, melyek nem csak a tanulásra koncentrálnak, hanem a magatartás témakörét is érintik.”¹⁸

Egy intézmény klímáját tehát számos szempont szerint lehet értékelni, több tényező befolyásolja, köztük a kapcsolatok, a magatartás, az értékelés, valamint a környezet. A fegyelmezés szerepét az előzőekben már elemeztem, itt most kifejezetten az interperszonális kapcsolatokra koncentrálok, s azokon belül is a tanár-diák viszonyra.

16MIHÁLY ILDIKÓ (2005): *Fegyelem és fegyelmeztelenség az iskolákban régen és ma*In: Új Pedagógiai Szemle, 10. sz. 103-109.

17HALÁSZ GÁBOR, KOZMA TAMÁS (1993): *Az iskolai szerkezet légköre* In: KozmaTamás(szerk.)*Társadalom és nevelés. Szöveggyűjtemény a nevelésszociológia tanulmányozásához*Nemzeti Tankönyvkiadó Bp.,230-237.

18SZABÓ KÁROLY (2000): *A tanítási klíma mérése*In: Új Pedagógiai Szemle, 3. sz. 61-70., URL: <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2000-03-ta-Szabo-Tanitasi>(2014.09.25.)

„A tanár-diák kapcsolat megfelelő, ha jelen van benne a nyíltság, tehát mindkét fél őszinte egymással. Szerepet kap a törődés, melynek során egymás értékeit figyelembe veszik és kiemelik, kialakul a kölcsönös függés. Figyelemmel tekintenek egymásra, hogy mindkét fél igényei kielégüljenek. Ha mindez megvalósul egy osztályban a tanárok és diákok között, eredményesebbé válhat a tanítás, jobb hangulatot biztosít a tanórák során.”¹⁹ Christopher M. Clark kutatásaiból az alábbi jó tanácsot adja a pedagógusoknak: „Mindegyik más, mint ön, de értéket képvisel, kívánja, hogy komolyan vegye. Az ön megbecsülése irántuk és nyíltsága ahhoz, hogy tanuljon tőlük, a tanítás munkáját egy igazi kapcsolattá, és nem akaratok ütközésévé teszi.”²⁰

Arról tehát már van sejtésünk, milyen az ideális tanár-diák kapcsolat, csak éppen mi, pedagógusok nem találjuk a helyünket, szerepünket az átalakult körülmények között, melyben bizony a gyerekek is alaposan megváltoztak. Hogyan viselkedjen, milyen legyen hát a tanár, hogy javulhasson az iskolai klíma? A ViTT ezekre a kérdésekre is választ adott, amikor beköszönt.

II.2.5. A pedagógus, mint kulcsszereplő

Leithwood és *Batty*²¹ kutatásainak legfőbb eredménye szerint a tanárok akkor nyújtják a legjobb teljesítményt, ha egyszerűen jól érzik magukat az iskolában. A diákok teljesítményében is mérhető eredményt ad, ha a tanárok érzelmi komfortja magas. *Jennings* és *Freenberg*²² a pedagógusok személyiségjegyeit és az iskolai légkört tartják meghatározónak a tanulók sikeres tanulásában. *Csorba F. László*²³ Platon barlang hasonlatának elemzése után arra jut, hogy a tanár személyisége nem a tantárgyon keresztül hat elsősorban, hanem akkor, amikor sejtéseit, lelkesedését, érzelmi hangsúlyait adja, tehát azokat, amik személyiségének nem racionális részét

---

19GORDON, THOMAS (1989): *A tanári hatékonyság fejlesztése. A T.E.T.- módszer* Gondolat Kiadó, Bp.

20CLAK M. CHRISTOPHER: *A jó tanár* Fizikai Szemle 9. szám pp.262-267

21LEITHWOOD, KENNETH-BEATTY, BRENDA (ed.) (2008): *Leading With Teacher Emotions in Mind* Corvin Press, ISBN-13: 978-1412941457

22<http://rer.sagepub.com/>

23CSORBA F. LÁSZLÓ (2009): *A tanár személyisége a természettudományok oktatásában. A barlanghasonlat* Új Pedagógiai Szemle 6. szám pp. 3-12 URL: <http://www.ofi.hu/tudastar/tanar-szemelyesege> (2014.09.21.)

adják. *Prof. Christopher Day*²⁴ kutatásai során egy meglepő eredményre jutott. A tanári minőség legmarkánsabb meghatározói a lelkesedés, motiváltság a tanításban, a tanár-diák kapcsolat minősége és az elkötelezettség. A legkevésbé meghatározóak a tanítási tapasztalat, a pedagógiai ismeretek és a hivatástudat. A diákok a tanár támogatását, a személyes figyelmét, a pozitív élményeket tartották a hatékony tanárok jellemzőinek. *Rogers*²⁵ is hasonlóra jut. Az empátia, a bizalom, a kongruencia és az elfogadás légkörében mindenki alkalmassá válik a fejlődésre.

A tanárnak tehát képesnek kell lennie egy ilyen jellemzőkkel bíró szociális tér kialakítására. Hosszan sorolhatnánk a hatékony, jó pedagógus elemzésével kapcsolatos kutatásokat és megállapításokat, de *Suplicz Sándor*²⁶ gondolatát feltétlenül kiemelném. Pedagógusként egyszerre vagyunk emberek és tanárok. Kapcsolatunk a tanítványokkal ekként két ember, illetve egy tanár és egy diák kapcsolata. Akkor remélhetünk jó viszonyt, ha emberként egyenrangúnak tekintjük diákunkat, és elfogadjuk olyannak, amilyen, ugyanakkor tanárként, az egyenlőtlen viszonyunkban egyértelműen meghatározzuk a szerepünkből származó feladatait, az elvárásunkat, az együttgondolkodás kereteit, amit aztán kölcsönös élményként élünk meg. Szép megfelelője ennek a gondolatnak *Heim Ginott*,²⁷ Jacksonville-i plébános konklúziója, aki problémás gyerekekkel foglalkozva rájön, hogy akkor tud eredményes lenni, ha szigorú az elfogadhatatlan cselekedetekkel szemben, de megértő a gyerekek érzéseivel kapcsolatban.

Ezek után szinte ordítanak a kérdések. És mi? Milyen tanárok vagyunk? Hogy viselkedünk a gyerekekkel? A választ természetesen mindegyikünknek magának kell megadnia, de tény, hogy történt egy lépés. A kérdések belezengtek a szorongó csendbe, amiben évek óta vergődünk. Őszintén szembesülnünk kellett azzal, hogy már rég nem elég csak nagyon szeretni a gyerekeket és nagyon tudni a tananyagot. Többre van szükség. A teljes személyiségünkre. Burnout-on innen, közben, vagy túl

---

24DAY, CHRISTOPHER(2008): *Effective classroom practice. A mixed-method study of influences and outcomes.* University of Nottingham URL:

http://www.nottingham.ac.uk/educationresearchprojects/documents/effectiveclassrooms/ecpfi_nalreport.pdf (2014.09.22.)

25ROGERS, CARL(2006): *Valakivé válni* Edge 2000 Kiadó, Bp., p.334.

26https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/161946/Suplicz_Sandor_Ertekezes-t.pdf?sequence=5&isAllowed=y 27-28.o.

27HEIM, GINOTT (2003): *Between Parent and Child* . Three Rivers Press, ISBN-13:978-0609809884

rajta, akárhogyan is, de újra értelmet, célokat kell találnunk munkánkban. Át kellett gondolnunk, értékelnünk viszonyunkat tanítványainkkal. Igazi szemléletváltás várt ránk, a kulcs pedig a történetben mi voltunk!

A ViTT megalkotói szerint a gyerek nem rossz, hanem rossz döntést hozott egy adott helyzetben. Az egész módszer arról szól, hogy megteremtsük a lehetőséget arra, hogy a jó mellett dönthessen. A ViTT most nekünk is megteremtette ezt a lehetőséget. Nem csak a gyerekeknek segít jól viselkedni, de nekünk is jó pedagógussá lenni.

II.2.6. Amiben bízhatunk

A ViTT nem pusztán a sokasodó gondjaink miatt bukkant fel iskolánkban. Meggyőződésem szerint messze elkerült volna bennünket, ha mi magunk nem vagyunk fogékonyak a szellemiségére, ha nincsenek meg intézményünkben azok a pedagógiai gyakorlatok, amelyeket a módszer megkövetel. 25 évünk alatt, a kezdetektől bennünk lappangott ez a szemlélet, s csak idő és a körülmények megérésének a kérdése volt, mikor válik egy az életünket segítő, befolyásoló rendszer részévé.

A családi jelző mögött mindig valódi, nagyon szoros emberi kapcsolatok húzódtak. Sírva ballagó nyolcadikosok, felsőseink ölében ücsörgő kisdíákok, együtt játszó kicsik-nagyok, hosszan lehetne sorolni. A dicsérő szó sem volt ritka vendég közöttünk, és számos kísérletet tettünk a jutalmazásoknak is valamiféle keretet teremteni. Nehézségeink közepette sem adtuk fel a törekvést arra, hogy mosolyt csaljunk diákjaink arcára, hogy vidámság járja át iskolánkat.

Igazi paradicsom volt mindig is a mi kis világunk. Büszkék voltunk rá, megbecsültük, igyekeztünk vigyázni rá. Szeretettel éltünk. Jó volt nekünk itt, és azt szerettük volna, hogy mindig így maradjon. Hiszem, hogy ez a lelkiület eredményezte végül a ViTT bevezetését, s ez segít majd problémáink megoldásában is.

II.3. A ViTT® hatásainak vizsgálata a tanárok és a diákok körében

II.3.1. A diákok véleménye a ViTT®-ről

II.3.1.1. A kutatás célja

A bevezetés óta eltelt egy hónapban több változást tapasztaltunk a diákok viselkedésében. A vizsgálat során feltételezésem az volt, a gyerekeknek tetszik az új módszer, úgy gondolják, hogy ettől jobb lett az iskolánk, jobb lett ide járni, valamint pozitív változást tapasztalhattak önmagukon és osztályfőnökükön is. Arra is kíváncsi voltam a ViTT további sikeres működtetése érdekében, hogy mennyire ismerik a szabályokat. Ebben a kérdésben, feltételezésem az volt, hogy nem sikerült tökéletesen megtanítunk nekik a szabályokat.

II.3.1.2. Eszközök, rendszerek

Empirikus kutatásom kérdőívből és egy osztályfőnöki órai beszélgetésből állt össze. A kérdőív öt kérdéses, mindegyik feleletválasztásos, és más-más témát vizsgál. Fontosnak tartottam a válaszadást szöveges meghatározásokkal könnyíteni, tekintettel a tanulók életkori sajátosságaira. Emiatt vizsgáltam csak a felsőseinket, feltételezve, hogy ők már valóban reális értékeléssel válaszolnak. (6.sz. melléklet)

Még egy ok szolgált a felsősök mellett. A ViTT-módszer azon túl, hogy 3-5 éves megvalósulási periódusban gondolkodik, fontosnak tartja a minél korábbi életkorban történő bevezetést, a sikerességet is nagyobb valószínűsítéssel kis iskolások esetében. Mi minden évfolyamon egyszerre vezettük be, s meglepetésünkre érzékelhető pozitív hatást tapasztaltunk felső tagozatunkon is, még a 7-8. osztályosoknál is. Jelenleg a végzős osztály vezetője éppen én vagyok, ezért egy osztályfőnöki órai beszélgetés keretében kíváncsi voltam a véleményükre is.

II.3.1.3. Minta

A kérdőívet 53 diák töltötte ki, 10-től -14 éves korig. A beszélgetésen csak a nyolcadikosok vettek részt, 9 tanuló, ez a teljes osztálylétszámot jelenti.

II.3.1.4. A kérdőívek elemzése

1. kérdés Négy hete vezettük be a „Szép hogy jó leszek”-et. Milyennek ítéled ezt iskolánk életében?

Iskolánk eddigi életében is fontos szerepet töltött be az értékeink hangsúlyozásának, ezért a gyerekek számára egyáltalán nem volt értelmezhetetlen egy olyan kérdés, ami a ViTT szerepét, hatását vizsgálja, világosan tudják tehát látni, milyen értéket adott intézményünkhöz. 52%-uk tartja jó dolognak, hogy bevezettük, de még örvedetesebb, hogy 46% kifejezetten örül a bevezetésnek, jobban szeret iskolába járni, büszke arra, hogy nálunk ilyen van. Mindössze egy tanuló véli úgy, hogy sem rosszabb, sem jobb nem lett az iskola.

A ViTT fogadtatása és értékelése a gyerekek körében tehát egyértelműen pozitív. Ennek több oka lehet. Az első és legfőbb maga a rendszer, az a pedagógiai környezet, amit megteremt a jutalmazással és dicséretekkel, a pozitív hangulattal, a jó viselkedésre fókuszálással, a büntetés, a negatív hangulat háttérbe szorításával, illetve a világos, egyértelmű, érthető elvárásokkal, szabályokkal. Ezt nem lehet nem szeretni. Azonban mit sem ért volna önmagában a módszer, ha a nevelőtestület nem igyekszik a legsikeresebben előkészíteni, bevezetni, illetve működtetni. A kisebb-nagyobb hibák ellenére egyértelmű jelzést kaptunk arra vonatkozóan, hogy inkább több, mint kevesebb sikerrel jártak erőfeszítéseink. Ezen felül pedig mi is hiába iparkodtunk volna, ha a gyerekek előzetes iskolai élete, a pedagógiai környezet nem tudta volna megteremteni a feltételeket a ViTT befogadására.

Érdekes adalék ehhez tapasztalatom, miszerint a legkisebb változást eddig éppen a legkisebb elsősöknél vehettünk észre, és nem véletlenül. Ők még nem „szocializálódtak”, nem akklimatizálódtak iskolánk életébe, a többi gyerek ilyen szempontból sokkal „előkészítettebb” állapotban várta a ViTT bevezetését. A családi légkör, az iskolához kötődés, értékeink, a „kézdis diákká válni”, mint fejlődési cél, az iskolai indulónk szövege, mind-mind alapját jelentették az új módszer gyors „szervülésének” iskolánk életébe.

2. kérdés Osztályfőnököd dicséreteinek a száma az elmúlt tanévhez képest hogyan változott?

A tantestületre általános értelemben nem tartottam célszerűnek rákérdezni, de a vizsgálat kereteibe nem is fért volna bele, hogy tanáronként mindenkit értékeljenek a gyerekek, ezért csak első számú vezetőjükre, az osztályfőnökre vonatkoztattam a kérdést, ekként arról a pedagógusról szólt a kérdés, aki a legközvetlenebb kapcsolatban áll a diákokkal. 57% tapasztalta, hogy kicsivel többet, 26% szerint egyértelműen többet dicsér tavalyhoz képest osztályfőnöke. 14% nem vett észre semmilyen változást, egy tanuló pedig feltűnő javulást érzékelt a dicséreték terén. A 14% mindössze 5 tanulót jelent felsőseink körében, csak ennyien nem tapasztaltak pozitív változást, a többi tanulónk mindegyike a dicséreték számának megnövekedéséről számol be. A gyerekek több mint fele azonban csak kis mértékűnek ítéli a fejlődést.

A tantestület előtt tehát egyértelmű a feladat. Elindultunk egy úton, jó irányba tartunk, de a sebességen lehet és kell is még javítani. Erőt adhat viszont, hogy a tanulók érzékelték a változásokat a konkrét ViTT tevékenységünkben is, vagyis abban, hogy többet dicsérjük őket, többször vegyük észre jó viselkedésüket.

3.kérdés Mennyire figyelsz oda arra, hogy jól viselkedj, mióta bevezettük a Szép hogy jó lesznek-et?

A kérdőív öt kérdése közül ezt tartom a legfontosabbnak, úgy gondolom, ez jelzi igazán a ViTT bevezetésének sikerét, vagy esetleges kudarcát. Hiába minden rendszer, tanári erőfeszítés, új pedagógiai környezet, ha a gyerekeknél hatástalan marad. Az eredményeket a ViTT szellemiségének megfelelően pozitív szemszögből értékelem, de azért a helyzetet Arkagyij Rajkin legendás mondatával tudnám jellemezni: „Válami ván, de nem az igázi!”

41%-a a tanulóknak azt vette magán észre, hogy néha odafigyel a viselkedésre, s itt a hangsúly a néha szócskán van. 26%-nak feltűnt, milyen gyakran figyel magára, 10 %

semmilyen változást nem tapasztalt. 13% viszont úgy véli, szinte kicserélődött, olyan sokszor igyekszik jól viselkedni. 2 tanuló pedig, csak hogy ilyenünk is legyen, becsüljük meg őket, hisz ők lesznek a mi kis kísérleti nyulacskáink, nos, inkább még többet rosszkodik.

Ebben a kérdésben a válaszlehetőségeket úgy adtam meg, hogy a középértéknél az öt lehetőség között csak egy negatívabb volt, a többi mind a javulás mértékére utalt. Ezeket a néha (41%), a gyakori (26%) és a sokkal többször (13%) kifejezések képviselték. Ha negatív szemszögből elemzem az adatokat, akkor azon tanulók aránya, akik csak néha figyelnek a helyes viselkedésre, jelezheti azt is, hogy nem tudtunk sok tanulónál elég hatásosak lenni. Ha azonban azt nézem, a diákok hány százalékánál indult el pozitív változás, akkor a 80%-os arány több mint biztató, s az is jól hangzik, hogy csak 20%-nál nem tudtunk eredményt elérni.

S még egy biztató gondolat. A ViTT 3-5 évben határozza meg azt az időt, ami alatt valódi változásokat tud elérni, mi pedig mindössze egy hónapja vezettük csak be! Ne áltassuk persze magunkat, a kedvezőnek tűnő adatok bizonyos részben az újdonság varázsának is köszönhetőek, de azt gondolom, nem kizárólag csak annak. Higgadtan talán megállapíthatjuk, nem startoltunk rosszul.

4. kérdés Milyennek ítéled az iskolai hangulatot a tavalyihoz képest?

Az iskolai klímát is megszondáztam ebben az egyszerű kérdésben. Mint az előzőekben kifejtettem, intézményünk klímája még mindig inkább jónak volt mondható, de tény, hogy a negatív változások már tapasztalhatóak voltak. Hozott-e javulást az új módszer? A kérdést szándékosan egyszerűen fogalmaztam meg a gyerekeknek, azt szerettem volna, ha minél félreértelmezhetlenebb, és a megadott válaszok is ezúttal a lehető legegyszerűbbek voltak.

A diákok között senki sem tapasztalt romlást, sőt, csak 15%-uk szerint nem változott semmi tavalyhoz képest. 50% úgy véli, hogy kicsit, 35% pedig sokkal jobbnak tapasztalja a hangulatot. Adjuk össze, 85 % jobb hangulatot érzékel!

A ViTT három osztatú piramis beavatkozási rendszerében a gyerekek 80%-a tud hamar azonosulni a rendszerrel. Ezek szerint mi nagyon gyorsan teljesítettük az elvárásokat, még kicsit túl is szárnyaltuk azokat. Természetesen nem szabad túlértékelni ezt az eredményt, messzemenő következtetések levonására még bőven nem alkalmas, de hogy újabb erőt, motivációt adhat nekünk, pedagógusoknak, az egészen bizonyos. Mindig is büszkék voltunk rá, hogy szeretnek iskolánkba járni a kézdis diákok. Talán a jövő sincs már veszélyben.

5.kérdés Mennyire ismered a Szép hogy jó leszek szabályokat?

A kérdőíves felmérés lehetőségét felhasználtam arra is, hogy megvizsgáljam, milyen sikeresen tanítottuk meg a gyerekeknek a mátrixot. Feltevésem és tapasztalataim szerint is, ebben a kérdésben nem tudtunk tökéletes munkát végezni. Ennek okát én elsősorban a módszer újszerűségében látom. Egyszerűen idegenül, furcsán éreztük magunkat új szerepünkben, viselkedés-tanárként. Az egyszeregyet, a kontinenseket azt igen, tanítjuk, na de ugyanúgy a jó viselkedést is? Ez hirtelen sok, új volt, feszengtünk az eddig soha ne végzett feladat végrehajtása közben. Igyekeztünk, de én is meglehetősen sutának éreztem magam, amikor nyolcadikosaim előtt viselkedés tanárként a szabályokat kellett tanítanom.

Az eredmények némileg pozitívabb képet mutatnak, mint vártam. A tanulók 43%-a ha felelni nem is merne a szabályokból, de aránylag jól ismeri azokat. 28% a legtöbb szabállyal tisztában van, tudják, mik az elvárások. Négyen úgy vélik, tökéletesen, kívülről tudják a táblázatot. Vannak azonban tízen (18%), akik csak egy-két szabályt jegyeztek meg, a többi nem nagyon ismerik, két diáknak pedig fogalma sincs az elvárásainkról.

Örvendetes, hogy a gyerekek 78%-a valamilyen szinten ismeri a mátrixban megfogalmazott magatartási szabályokat. A ViTT azonban azt követeli meg, hogy tanárnak-diáknak tökéletesen el kell sajátítania az elvárásokat. Ettől pedig nagyon messze kerültünk, feltevéseim sajnos teljes mértékben beigazolódtak.

II.3.1.5.Osztályfőnöki óra

Iskolánkban szinte deklarált követelmény a mindenkori nyolcadikosokkal szemben hogy viselkedésükkel a legtökéletesebben testesítsék meg a „kézdis diák” ethosát. A diákok ezt a feladatot megtisztelőnek érzik, s igyekeznek olyan legnagyobbnak lenni a kicsik között, hogy ballagáskor szem ne maradhasson szárazon, nagyszerű osztályként maradjanak meg az iskola emlékezetében. Talán ennek is köszönhetően végzőseinkkel nagyon ritkán szoktak magatartási gondok lenni, igazi felnőttekként, példaképekként viselkednek utolsó évükben. Ez lehet az oka annak, hogy a VITT jó viselkedés centrikussága nem lett idegen számukra, és hamar akklimatizálódtak az új rendszerben, tegyük hozzá, felsőseinkhez hasonlóan.

A kérdőív adatai bizonyítják ezt a legegyszerűbben. A VITT bevezetésének nyolcan örülnek, büszkék rá hogy nálunk ilyen van. Négyen gyakran figyelnek a jó viselkedésre, négyen néha, s csak egyikük nem érzékel változást magán. Az iskola klímáját heten érzik sokkal, ketten kicsivel jobbnak. Még a szabályokat is az átlaghoz hasonlóan sajátították el, egyikük kívülről tudja, egy diák a legtöbbel tisztában van, öten aránylag jól ismerik, ketten pedig csak egy-két dolgot jegyeztek meg.

Az órai beszélgetés a nyolcadikosokkal teljes mértékben tükrözte a kérdőív eredményeit, de újabb adalékokkal is szolgált. Meglepő módon igen nagy várakozással tekintettek a VITT bevezetése elé. A magasra tett mércéhez képest azonban csalódnuk kellett. Sokkal több dicséretet vártak, arra számítottak, hogy nagyon sokszor megdicsérik majd őket az egyébként tényleg általában mindig jellemző jó magaviseletükért. Csak egy tanárukról mondhatják, hogy annyiszor, akkor, és úgy dicséri őket, ahogy azt várták. A többi pedagógus ebbéli teljesítményét hullámnak ítélik, egy tanárunknál pedig semmiféle jutalmazást nem tapasztaltak.

Nyelcadikosaim igénylik a dicséret konzekvensségét, a sikeres tanárunkban is ezt értékelik a legtöbbször. Ugyanakkor megértik a botladozásainkat, belátják, hogy tanáraik is most tanulják a VITT-et, még nekik sem megy igazán, de azért elvárják, szeretnék, ha fejlődést mutatnánk. Szeretik, ha nevelőik dicsérik őket, ha észreveszik hogy jól viselkednek, mert ahogy ők fogalmaztak, dicséretből soha nem elég.

II.3.2. A tantestület véleménye

II.3.2.1. A kutatás célja

Tantestületünk a VITT bevezetése előtt több negatív jelet tapasztalt iskolai szervezetünkben, és saját magát illetően is. Fegyelmezési gondokkal küszködtünk, mely kihatott az egymással és a diákokkal való kapcsolatainkra, az iskolai klíma érezhetően romlott. Egy helyben jártunk, nem találtuk a kiutat, bármennyire is próbáltunk javítani a helyzeten. Egyfelől nem rendelkezünk megfelelő pedagógiai válaszokkal a megváltozott környezet kihívásaira, másfelől a több évtizedes iskolai munka után a fáradás jelei látszódtak rajtunk sokaknál burnout tünetekkel. Fiatal, dinamikus csapatunk már csak szép emlékeinkben létezett.

Feltételezésem szerint a VITT több oldalról is meg tudja támogatni feltámadásainkat, motivációnk megerősítését, fegyelmezési gondjaink megoldását. Keretet, rendszert ad munkánkhoz melynek során egyszerű, konkrét, jól ellenőrizhető tevékenységeket kell végeznünk. A pozitív hangulat már önmagában fél siker, az pedig hogy a jó cselekedetekre kell figyelniük, a kártyák osztása miatt nagy segítséget jelent a sikerhez vezető szemléletváltásban. Arra voltam tehát kíváncsi, tud-e segítséget jelenteni elfáradt tanári gárdánknak gondjaink megoldásában, pedagógusi, szakmai, emberi megújulásunkban.

II.3.2.2. Eszközök, módszerek

A diákokhoz hasonlóan empirikus kutatással, kérdőívvel vizsgáltam kollégáim Vitt-hez való viszonyát, azzal kapcsolatos tapasztalatait. A kérdőív feleletválasztásos és kifejtős kérdéseket egyaránt tartalmazott. A változások mértékét egyszerű válaszadással határozhatták meg, míg tapasztalataikat hosszabban is kifejthették. A kérdőívet a módszer magyarországi képviselője állította össze, ekként a felmérés nem csak az én munkámat, hanem az ő kutatásait is segítette. Kiegészítésként nyilvántartottam az első négy héten osztott kártyák számát pedagógusonként, amiből egyértelmű egzakt adatokat kaphattunk aktivitásunkról. (7.sz. melléklet)

II.3.2.3. Minta

Kollégáim közül tizenhárman tiszteltek meg azzal, hogy válaszoltak a kérdésekre, mindannyian tantestületünk tagjai. Saját válaszaimat nem vettem bele a vizsgálatba, úgy gondolom véleményemet bőven módomban áll kifejtetni azzal, hogy a kutatást saját feltételezéseimből kiindulva végeztem.

II.3.2.4. A kérdőív eredményeinek elemzése

1. kérdés Csökkent a VITT bevezetése óta az órák alatti magatartásproblémák száma?

Kivétel nélkül mindenki csökkenést tapasztalt, még ha tizenegyen kismértékűnek is ítélik a változást. Optimistán tekintve a válaszokat ki kell emelnünk, hogy egy hónap után ketten is jelentős javulásnak örülhetnek.

2. kérdés Változott-e az órák alatti magatartási problémák minősége?

Érdekes következménye a jócselekedetekre való odafigyelésnek, hogy a magatartási problémáknak nem csak a mennyisége csökkent, de a kihágásoknak a súlyossága is. A kifejtős kérdésekben több válaszban szerepel a durvaságok megritkulása, itt a számok is szépen alátámasztják ezt a tapasztalatot. Négy kollégám ebben a kérdésben nem vett észre változást, kilencen viszont javulásról számolnak be. Tanártársaim szerint tehát órákon a magatartási problémák száma és súlyossága is egyértelműen javuló tendenciát mutat.

3.kérdés Csökkent-e az órán kívüli magatartási problémák száma?

Tanórákon a tanári felügyelet, irányítás sokkal könnyebben tudja befolyásolni a magatartást, mint a folyosón, udvaron, ebédlőben. Ezért fontos adat ez, itt már sokkal inkább belülről irányított, szabályozott a gyerekek viselkedése, a pedagógusnak közvetlenül már nincs akkora szerepe. Vagyis érzékelhető-e hogy belsővé kezd válni a helyes viselkedésre való törekvés a tanulóknak?

A 16 óráig tartó tanítási nap miatt is bőven adódik lehetőségünk megfigyelni a gyerekek viselkedését tanórákon kívül, jelentős időt töltünk velük ügyeletesként, vagy az órák között saját dolgait intéző tanárként is. A számok szépen jelzik a pozitív

irányú változásokat is. Tizenkét kolléga szerint kicsit csökkent a magatartási problémák száma, egyikünk pedig jelentősnek érezte a változást.

4.kérdés Változott-e az órán kívüli magatartási problémák minősége?

Az adatok hasonlóak, mint a tanórai tapasztalatoknál, kis eltéréssel, itt öt kolléga nem érzékel változást, és nyolcan tartják úgy, hogy enyhültek a problémák. Személy szerint a schoolwide szemszögéből én ezt az eredményt tartom a legértékesebbnek, ha úgy tetszik a legszebbnek. Elvarázsolt kastélykertünk öreg fái alatt a szünetekben játszadozó gyerekek látványa eddig is meg tudta melengetni az ember szívét. Idén viszont mióta bevezettük a VITT-et, néha úgy érezzük magunkat, mintha a paradicsomban lennénk. A gyerekek olyan békességben, szeretetben játszanak egymással, kicsik nagyok egyaránt, amilyenről mindig is álmodtunk, amihez hasonló régen is megvolt talán iskolánkban, csak az utóbbi években egyre jobban veszni láttuk. Újra remény költözhet szívünkbe.

5.kérdés Milyen új nehézségeket, megoldásra váró problémákat hozott a VITT alkalmazása?

Az egy évnyi előkészítési időszak arra mindenképpen jó volt, hogy fokozatosan tudtunk lelkileg és szemléletileg közeledni a módszerhez, de azzal hogy mi vár ránk igazából tényleg nem voltunk tisztában. Ahogy a szálló ige szól, tudtuk, tudtuk, hogy nem lesz könnyű, csak nem sejtettük, hogy ilyen nehéz lesz. Erről árulkodnak a kérdésre adott válaszok, melyek egyhangúlag a szemléletváltásról szólnak. Többen felhozzák az életkorukból adódó problémákat. „Nehéz 38 év tanítás után eléggé poroszos módon gondolkodóként átállni a módszerre”. „Nehéz az átállás, öreg tanárok vagyunk már, a megszokott módszereket alkalmazzuk inkább.” „A túlterheltségemet egyelőre csak fokozta.”

Kollégáim egyöntetűen a legnagyobb nehézségnek a módszer által megkövetelt újszerű pedagógiai hozzáállást és tevékenységet tartják. Sorolják: „Észrevenni a jót, csak a jót”, „Felismerjem a pozitívumokat, a szabálykövetést és nem a szabálytalanságokon akadjon meg a szemem”, „Dicsérni jókor jó helyen”, „Nagyobb

nyitottság, figyelem, érzékenység”, „Beletanulni a helyzetek mérlegelésébe”, „Pozitív szemléletmód”.

Valahol szomorú, hogy ezekkel a dolgokkal most kell megismerkednünk, megbarátkoznunk, de biztató is, hogy a nehézségek felsorolása mögött ott érezni a reményt. „Bízom a hosszú távú eredményekben.”

Még valamit ott érezni. Azt, hogy valami elindult, megmozdult. Erről a többi kérdésre adott válaszok győzhetnek meg bennünket.

6.kérdés Milyen korábbi problémát szüntetett meg, vagy minimalizált?

Ennél a kérdésnél nem lehet mellébeszélni, itt nem érzeteket, benyomásokat, vélekedéseket kell megfogalmazni, hanem konkrétumokat vár a válaszolótól. Régi gondjaink javulásainak számbavételéből tekintélyes kis lista kerekedett. „Üdvözlés, segítőkészség, órai fegyelem.” „A napi rutin könnyebbé vált, mert a gyerekek együttműködőbbek. Nem gond a rendrakás, szemétszedés, kevésbé problémás az órakezdés.” „Az udvarias, előzékeny, tisztelettudó viselkedés jelei gyakoribbak.” „Elfogadóbbak lettek egymással, figyelmeztetik egymást a jóra.” „Köszönés, egymásra figyelés.” „Kevesebb a verekedés az udvaron.”

Ezek a változások valóban szembeötlőek. A jó viselkedés belopózott a közhangulatba. A gyerekeknek, mint bármilyen újdonság, a ViTT is a világ legtermészetesebb dolga, de már mi, pedagógusok is érzékeljük a változásokat!

7.kérdés Milyen várt, vagy nem várt egyéb eredményt hozott a ViTT bevezetése?

A magatartás egyértelmű javulásán túl is szereztek tapasztalatokat kollégáim. Egyikük még azt is megemlíti, hogy „örülnek a dicséretnek”. Minden felhang nélkül teszem hozzá, végre, erre is rájöttünk, ezt is átéljük... „Egy-két gyereknél érték lett jónak lenni.” „Az biztos, hogy a gyerekek többségét érdekli, befolyásolja a ViTT.” „Sok tanuló jobban érzi magát, büszkéek a dicséretre.” És egy újabb speciális kézdis felfedezés: „A felsősök komolyabban veszik, mint vártam, sőt, várják a jutalmat.”

A legvégére hagytam szándékosan a következő véleményt, nagyszerűen összegzi a ViTT-hatást. „Javult a légkör, pozitívabb a hangulat, jobb a kapcsolat tanárok és

diákok között, a diákok egymásra is jobban figyelnek, egymást is nevelik, vidámabbak lettünk.” Istenem, ha ezt Horner professzor olvashatná...

8.kérdés Mennyi energiát igényel a ViTT alkalmazása?

A válaszokból kiderül, hogy a kollégák felének bizony több energiával jár a módszerben részt venni, konkrétan a kártyák használatát, kezelését nevezik meg, illetve a szemléletváltást, a gondolkodásmód megváltoztatását. A kép olyan színes, amilyen színes maga a testület, ahányan vagyunk, annyi karakter, annyi közelítés a ViTT-hez, annyi attitűd. A módszer sikerében szinte mindenki reménykedik, többen így fogalmaznak: „de megtérül”. Ez pedig nem is kevés, ha arra gondolunk, a közoktatás átalakítása mennyi többlet energiát követel meg tőlünk, pedig abban már nem is vagyunk olyan biztosak, hogy az ”de megtérül”.

9. Mik a ViTT mindennapi használatának legfőbb nehézségei, akadályai, amikkel meg kell küzdened? (akár sikerült, akár nem)

Feltétehetően a válaszok zöme a kártya használatával, és a szemléletváltással összefüggő megnyilvánulásokról szól, de kiderült, ennél sokszínűbbek, árnyaltabbak gondjaink. Igazgatónőnk például már annak örülne, ha többet tudna a gyerekek között lenni. Van, akinek az jelent nehézséget, hogy az óra tartása mellett sokkal jobban oda kell figyelnie a gyerekek minden rezdülésére, van, aki elfelejtkezik a nem szó tiltott használatáról, s van, aki ennél a válasznál jelzi, hogy a szabályok elsajátítása és elsajátíttatása nem sikerült tökéletesen.

Két kollégám válasza azonban nagyobb figyelmet érdemel, a tanári attitűdnek két végpontját képviselik. Egyikőjük így panaszodik: „Nehéz fáradtan és túlterhelten pozitívan reagálni, ha engem nem „jutalmaz” meg senki, és tőlem csak elvárnak, követelnek, és a munkámban csak azt veszik észre, ami nem sikerül.” Őszinte kifakadása egyaránt rámutat személyes problémáira, de jelzi szervezeti gondjainkat is. E dolgozatnak nem ezek megoldása a feladata, azért foglalkozom vele, mert rámutat a ViTT sarkalatos kérdésére, dolgozatom egyik fő gondolati magvára.

A módszer sikeres alkalmazása gyakorlatilag egyetlen tényezőn múlik, egészen konkrétan, a pedagógus személyiségén. Azon, mennyire érvényes, hiteles tagja az

iskolai szervezetnek, és mennyire tudja személyiségét pedagógiai célok szolgálatába állítani. Evidens a bonyolultság, az interdependencia a személyiség és a szervezet viszonyában, de a boncolgatás legeslegutolsó kérdése akkor is csak ez marad: Tud-e hiteles, kompetens személyiség lenni a pedagógus? A másik említett kolléga ezt ekképpen fogalmazza meg válaszában, nem véletlenül választottam dolgozatom egyik mottójául gondolatát: „Nem látok semmiféle problémát, ha van ilyen, az bennünk van!”

Van-e bennünk akadály? Mit tudunk kezdeni az akadállyal? Le tudjuk-e győzni? Kollégáim válaszaiból én egyértelműen azt olvasom ki, hogy a ViTT tud segíteni nekünk legyőzni az akadályokat. A gyerekek viselkedésében pozitív változást ér el, de nekünk, pedagógusoknak is nagy segítséget jelent szakmai megújulásunkban.

10. Változtatott-e téged az idő, amióta a módszert alkalmazod? Ha igen, miben?

Egy kollégát sajnos nem tudott megérinteni a változások szele, lakonikus válasza: „igazából nem.” A többiek viszont kisebb-nagyobb mértékű pozitív fejleményekről számolnak be! Többen tapasztalják, hogy többet dicsérnek, próbálják a jó dolgokat észrevenni. Egyikőjük ezt írja: „Nyitottabbá váltam a pozitívumok észrevételére, de van még mit fejlődnöm.” Van, aki bár nagy változást nem érzékel, de igyekszik nyitott lenni: „Mindenesetre a gyerekek öröme, motiváltsága engem is motivál.”

Újabb sarokponthoz értünk! Szépen látszik, hogy a módszerben tanár és diák egymást motiválva, egymástól energiákat nyerve tudnak részt venni, kölcsönösen tudják egymást fejlődésre segíteni, vagyis az interperszonális kapcsolatok minőségének javulása érhető el.

A legmélyebb vallomás pedig még csak most jön: „Sokat gondolkodom, mit nem csinállok jól.”

Amikor a ViTT-et odaképzelttem iskolám ódon falai közé, a mi kis paradicsomunkba, a gyerekek viselkedésének javításán és fegyelmezési gondjaink megoldásán kívül még egy gondolat motivált. Szerettem volna megfáradt, a napi küzdelmekbe belefásult kollégáimat kizökkenteni dermedt állapotukból. Hittem, és hiszem, hogy mindig meg tud újulni az ember, s nem számítunk ebben kivételnek mi sem,

pedagógusok. Magam, már átéltem ezt a csodálatos szakmai újjászületést, szerettem volna megajándékozni ezzel az élménnyel régi harcostársaimat is, s azt reméltem, hogy ebben a szándékomban az új módszer nagyszerű segítséget jelent majd. Fogjuk fel ezt a tervemet is egy hipotézisnek. Úgy tűnik, a feltevésem helyesnek bizonyult, a főnixmadarak éledeznek...

11. Van-e bármi, amit szívesen leírnál még, akár jó, akár rossz, aggodalom, kritika, tanács, hogy más iskolákba történő bevezetésnél mire kell majd jobban figyelni? Vagy bármi, amire a kérdőív nem tért ki?

A testület többsége kétségbe vonja döntésünk helyességét, amikor nem egyszerre vezettük be a jutalmazást és a fegyelmezést, és tanácsként is megfogalmazzák, célszerűnek tartják az egyszerre történő bevezetést. Én ezt másként látom, szerintem nem hibáztunk, így volt helyes. Véleményem szerint először hagyni kellett, hogy a jutalmazás, a dicséret betöltse iskolánk legeldugottabb zugát is, odaérjen minden tanulóhoz, az állandóan csak szidott-büntetethez éppúgy, mint a csendes tökéletességével mindig észrevétlen maradó jó gyerekhez is. Úgy vélem, a diákok így a legfelszabadultabb eufóriában élhették át a „jónak lenni jó” élményt, minden szorongástól mentesen találkoztak az új értékkel, a helyes viselkedéssel. Értem én kollégáim gondját, a jutalomözönben, a jó cselekedetek előre törése mellett is előfordultak magatartási problémák, amiket viszont a nagy bevezető lendületben is kezelni kellett. Hogyan tudták kezelni? Ahogy régen, ahogy eddig is, a régi, jól nem bevált módszerekkel. S valóban, a súlyos fegyelmeztelenségekre különösen az alkalmazás kezdeti időszakában a kizárólagos jutalmazás nem jelenthetett megoldást, érthetően nagyon hiányzott a módszer fegyelmezési eszközzrendszere. Néhányunknak viszont, akiknek eddig sem okozott gondot a fegyelmezés, bőven elegendő volt a jutalmazásokra koncentrálnunk.

Mi hát a megoldás akkor? Javaslatom szerint a helytelen magatartást nehezen korrigáló kollégákat fel kell készíteni arra, hogy ne várjanak azonnali csodát a jutalmazástól, ettől még nem tanulnak meg egy csapásra fegyelmezni. Türelemre, állhatatosságra kell őket rávezetni, s folyamatosan megerősíteni őket, hogy jó úton járnak, vegyék észre a legapróbb pozitív változást.

A módszerben egyébként az a szép, hogy valójában nem is fegyelmezni kell megtanulnia a pedagógusnak, hanem jutalmazni. Számomra ez az egyik legmeglepőbb felfedezés. A jutalmazás szemléletének, eszközeinek megtanulására pedig jól kidolgozott, könnyen végrehajtható előírások állnak a rendelkezésünkre, csak követnünk kell azokat. A jót észrevenni, a jóra rávezetni a gyereket, ennél szebbet nem is lehet egy pedagógusnak gyakorolni, megtanulni!

II.3.3. A szép kártya alkalmazásának egy hónapos tapasztalatai.

A kérdőívre adott válaszokból is kiderült, nem egyszerű a kártyákkal helyesen bánni. Folyamatos odafigyelést igényel, hogy legyen mindig elegendő számú kinyomtatva, mindig a kezünk, zsebünk ügyében tartsuk. A szemléletváltás nehézségeit már többször részleteztem, ezen kívül a mindennapi gyakorlati alkalmazás is megszokást igényel. Mikor adjuk, hogyan adjuk, milyen szavak kíséretében? Igazi komoly pedagógiai beavatkozás ez a javából, szokatlan mértékű koncentrációt igényel. Idővel valószínűleg rutinszerűbbé válik, de azt gondolom, akkor sem lesz más, mint amikor a hegedűművész századszor játssza el ugyanazt a darabot. A közönség, a környezet mindig különböző, de az előadásnak mindig művészi színvonalúnak kell lennie. Ugyanígy, minden kártyaosztásnál tökéletes pedagógiai érzékkel muszáj eljárunk. Szép, de nagyon nehéz feladat ez, valódi jelenlétet, odaadást, gyerekre figyelést követel meg a pedagógustól.

Tantestületünk meglepő lelkesedéssel és aktivitással vetette bele magát az ismeretlenbe, az újszerű, idegen pedagógiai gyakorlat ellenére igyekeztek a lehető legjobban megoldani a kártyaosztással kapcsolatos feladatokat. Egy hónap adataiból természetesen nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, a történetek rögzítésére legalább alkalmas a nyilvántartás. Ha mégis tüzetesebben megnézzük a számokat, azért néhány következtetést levonható. Szépen látszik, kik adtak több, kik kevesebb kártyát, személyes elemzés azonban nem célunk. Az utolsó hét feltűnő visszaesése akár adhatna okot aggodalomra is, de ilyen rövidtávon én nem tartom még tendencia-szerű változásnak, és ne feledjük, más iskolák is hullámmásról számoltak be. Hosszú időszakra vonatkozóan mindenképpen hasznosnak vélem, ha

legalább a kártyák heti iskolai számát figyeljük, aktivitásunkat mindenkor jelezni tudja. (8.sz. melléklet)

II.4. A bevezetés tapasztalatai más iskoláknak, segítségül

Kollégáimmal az egy év előkészítés illetve az egyhónapi bevezetés és alkalmazás után néhány tanulságot levontunk.

A felkészítő képzések nagyon hasznosnak bizonyultak, elengedhetetlenek tartjuk a sikeres bevezetéshez. Egyetértünk abban is, hogy több időt kellett volna szánunk a képzés gyakorlati oldalára, amelynek lehetőségével mi most időszüke miatt nem éltünk. A gyakorlati tréningen a mindennapi gyakorlatokat, technikákat lehetett volna elsajátítani, ekként elkerülhetőek lettek volna a menet közbeni tanulásból eredő döccenések, nem beszélve arról, hogy a tréning alaposan megerősíthette volna a pedagógusok motivációját is.

A mátrix megalkotásakor, bár tanulmányoztuk mi is más iskolák elvárásait, de jó döntésnek bizonyult, hogy teljesen a mi sajátosságainkhoz igazodva fogalmazzuk meg a táblázat szabályait. Úgy véljük, minden iskolának külön, saját elvárás és norma rendszer alapján kell működni. Nagy tisztelet illeti meg a páncini pedagógusokat autonóm és bátor lépésük miatt, akik szinte minimál programmal indultak, mert úgy ítélték meg, hogy iskolájukban a magatartási helyzet ezt kívánja meg.

Hibánkból tanulva hívjuk fel a figyelmet arra, hogy az iskolák hagyjanak elegendő időt és lehetőséget a szabályok elsajátítására tanárnak-diáknak egyaránt. Az általunk kihagyott és hiányolt nagyobb lélegzetű felkészítő tréning ennek a tanítási folyamatnak a gyakorlását is jelenthette volna.

A bevezetés előtti általános szülői tájékoztatás is nagyban segítette munkánkat. A gyermek így nemcsak mint kuriózumról tud otthon mesélni iskolai élményeiről, jutalomkártyáiról, hanem lehetősége lesz megbeszélni a történeteket szüleivel, közösen tudják elemezni, értékelni az eseményeket, s talán még az otthoni nevelés során is alkalmazható lesz néhány részlet.

Kényes téma a jutalmazás és a fegyelmezés egyszerre történő bevezetése. Azt gondolom, ahogy a szabályrendszer kialakításánál, itt is akkor jár el helyesen egy iskola, ha a helyi sajátosságaik figyelembevételével döntenek el ezt a dilemmát

intézményükben. Elképzelhetőnek tartok ugyanis olyan rossz fegyelmi helyzetet, amikor hiba lenne nem alkalmazni rögtön a megelőző fegyelmezés eszközeit. Továbbra is úgy gondolom azonban, hogy nálunk helyesen döntöttünk a későbbi bevezetés mellett, több előny származott belőle, mint hátrány.

Az egységesség lényeges szerepéről is egyértelmű véleményünk alakult ki. Különösen fontosnak látjuk, mindent meg kell tenni a schoolwide szintű bevezetésért. Érzékelhetően csökkent a diákok rutinos „alkalmazkodása” differenciált viselkedése a különböző tanárokkal. Ha mindenhol, mindenkor, mindenkinél ugyanarra számíthatnak, ugyanazt várják el tőlük, a jó viselkedést már nem tanárhoz kötik, hanem az általános elvárásokhoz. Bámulatos gyorsasággal észrevették, hogy a kártyát nem a tanártól kapják igazából, hanem az egyértelműen megfogalmazott és elvárt helyes viselkedés jutalmaként, amit minden tanárunk ugyanúgy észrevesz. Nem állítom, hogy sikerült tökéletesen egységesen alkalmaznunk a módszert, de annyira voltunk egységesek, hogy ezt a gyerekek érzékeljék és levonhassák a következtetéseiket.

Kételyekkel döntöttünk a minden évfolyamon való bevezetés mellett is, féltünk, hogy felsőseink előtt akár nevetségessé is válhatunk kártyáskáinkkal, dicsérgetéseinkkel.

A ViTT egyik legszebb élménye lett a tantestületnek felsős tanulóink hihetetlenül pozitív és nyitott hozzáállása. Elementáris fogadtatásra talált körükben a sok dicsérő szó, bátran vezessék be felsőseik körében az iskolák, a legjobb szívvvel javasoljuk!

Sokat jelentett, amikor a Szent Benedek Iskolaigazgató helyettesénél járt kis delegációnk. Felhívta figyelmünket a nehézségekre, a kezdeti akadályokra, de a szemében a csillogás egyértelművé tette számunkra, itt valami nagyszerű fog történni velünk. Nos, igaz, hogy csak egy hónap áll mögöttünk, de ha később esetleg más iskolák tanárai látogatnak el hozzánk tanácsokért, biztos vagyok benne, hogy a mi szemünk is ugyanúgy fog csillogni.

III. Összegzés

Egy igen szubjektív megjegyzéssel kezdem dolgozatom összefoglalását. Fantasztikus volt ez az egy hónap!

Olyan élményekkel lehettünk gazdagabbak, olyan csodálatos változások történtek iskolánkban a ViTT bevezetése óta, amire eddig nem volt példa, pedig sok szép időszakot megéltünk, sok szép emlék összegyűlt már a 25 év alatt. Mintha varázsütésre valami csoda történt volna iskolánkban. Reméltük, vártuk a pozitív eredményeket, de arra senki nem számított, hogy ilyen rövid idő alatt ilyen mértékűek lesznek. Tisztában vagyunk vele, az útnak még nagyon az elején járunk, tudjuk, hogy 3-5 éves hatásokkal kell számolni, a mélyreható változások ennyi idő után jelentkeznek. De engedjék meg nekünk most örülni annak, ami történik velünk.

Mi történt? Nagy várakozással, és sok kétséggel bevezettünk egy az eddigi pedagógiai gyakorlatunktól igencsak eltérő, szemléletében pedig teljesen újszerű nevelési módszert. Annak ellenére, hogy korántsem hibátlanul sikerült a bevezetés, döbbenetes változásokat tapasztaltunk. A diákok az első pillanattól kezdve imádták, hogy dicsérjük, jutalmazzuk őket, hogy észrevesszük, amikor jól viselkednek. A helyes viselkedés egyik hétről a másikra beköltözött iskolánkba, mindenki vele akart megismerkedni, barátkozni. A gyerekek fürödtek az élményben: jónak lenni jó! Ettől azonnal megváltozott viszonyuk tanáraikkal, már nem szorongtak, jaj, mikor szólnak rám, mert azt tapasztalták, tanáraik azzal foglalkoznak, mikor viselkednek helyesen. Tényleg csupa derű lett az együttlét. A diáktársaikra is egészen más szemmel néztek. Figyeltek egymásra, megértőbbek, segítőkészebbek lettek. Kicsik s nagyok röplabdáznak együtt, körben a füben, az ebédlőben a másodikos tanuló azonnal segít a kis elsősnek lerakni a tálcáját az asztalra. A változásokat nem lehet nem észrevenni!

És mi, tanárok? Ki lelkesen, ki ímmel-ámmal, de nekiláttunk a kártyák osztogatásának, ehhez figyelni kellett a gyerekeket, sőt még arra is, mikor cselekszik helyesen. Át kellett állítani az agyunkat, a szemléletváltás nem volt megúszható! S ha magunktól nem is sikerült változni, a tanulókból áradó energiák lassacskán

bennünket is magukkal ragadtak. Pozitívabbak lettünk, már nem csak kósza ábrándként beszélgetünk róla, a jóval foglalkoztunk, s egyre többen megtapasztalták, hogy az eddiginél sokkal kevésbé megterhelő a mindennapi együttlét a gyerekekkel.

A vizsgálataim eredményei igazából csak tényszerű igazolásai a fent leírtaknak, megállapíthatom az adatok elemzése után, hogy úgy a pozitív, mint a negatív változásokra vonatkozó feltevéseimet a kutatás bebizonyította. Mindennél azonban sokkal többet érnek azok a felejthetetlen élmények, amiket közösen átélhettünk az elmúlt egy hónap alatt. A számok, összesítések, soha nem lesznek ezt képesek teljes mértékben visszaadni.

Dolgozatom szerény krónikása, elemzője igyekezett lenni ezeknek a tajtékos napoknak.

Köszönetemet és hálámat fejezem ki munkám során nyújtott segítségéért Török Orsolyának, a ViTT-módszer magyarországi meghonosítójának és gondozójának.

Felhasznált szakirodalom

BÁBOSIK ISTVÁN: *A nevelés elmélete és gyakorlata*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, p.12.

CLAK M. CHRISTOPHER: *A jó tanár* Fizikai Szemle 9. szám pp.262-267

CSORBA F: LÁSZLÓ : *A tanár személyisége a természettudományok oktatásában. A barlanghasznalat* Új Pedagógiai Szemle, 2009. 6. szám pp. 3-12 URL: <http://www.ofi.hu/tudastar/tanar-szemelyesege>(2014.09.21.)

DAY,CHRISTOPHER: *Effective classroom practice. A mixed-method study of influences and outcomes*.University of Nottigham, 2008. URL: http://www.nottingham.ac.uk/educationreserhprojects/documents/effectiveclassroom/s/ecpfi_nalreport.pdf (2014.09.22.)

GORDON, THOMAS: *A tanári hatékonyság fejlesztése. A T.E.T.- módszer* Gondolat Kiadó Bp., 1989.

HALÁSZ GÁBOR, KOZMA TAMÁS: *Az iskolai szerkezet légköre* In: KozmaTamás (szerk.)*Társadalom és nevelés. Szöveggyűjtemény a nevelésszociológia tanulmányozásához* Nemzeti Tankönyvkiadó Bp., 1993. p.230-237.

HEIM, GINOTT : *Between Parent and Child* . Theree Rivers Press 2003., ISBN-13:978-0609809884

<http://vitt.hu/>

<http://rer.sagepub.com/> (2014.09.12.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf(p.1. 2014.09.15.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf, p.15 (2014.09.16.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.21.(2014.09.05.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.21 (2014.09.05.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf, p.18. (2014.09.16.)

http://www.pbis.org/common/pbisresources/publications/SWPBS_ImplementationBlueprint_vSep_23_2010.pdf p.9. (2014.09.17.)

http://www.pbis.org/swpbs_videos/pbs_video-pubs.aspx(2014.09.13.)

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/161946/Suplicz_Sandor_Ertekez-es-t.pdf?sequence=5&isAllowed=yp.27-28.

HUNYADI ZSUZSA: *Társas kapcsolatok az iskolai közösségben*In. Bábosik István és Olechowski, Richard (szerk.) 2002.: *Tanítás – tanulás – értékelés*

LEITHWOOD, KENNETH-BEATTY, BRENDA (ed.) (2008): *Leading With Teacher Emotions in Mind* Corvin Press, ISBN-13: 978-1412941457

MIHÁLY ILDIKÓ: *Fegyelem és fegyelmezetlenség az iskolákban régen és ma* In: Új Pedagógiai Szemle 2005., 10. sz. 103-109.

PBIS Team TrainingNorthCarolina. UniversalImplementationTrainer’sNotes. StateBoard of Education,Department of Public Instruction, p. 90.

ROBERT H. HORNER, GEORGE SUGAIS, CYNTIA M. ANDERSON: *ExaminingtheEvidenceBaseforSchool-WidePositiveBehavior Support in Focuson Exceptional Children*, 42/ 8, 2010, pp. 1-16, p. 4.

ROGERS, CARL: *Valakivé válni* Edge 2000 Kiadó, Bp. 2006., p.334.

SZABÓ KÁROLY: *A tanítási klíma mérése*In: Új Pedagógiai Szemle 2006., 3. sz. 61-70., URL: <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2000-03-ta-Szabo-tanitasi>(2014.09.25.)